

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika

Karin Paes

Sotsiaalalal töötavate inimeste teadmised
sotsiaalsest ettevõtlusest ja sellega
alustamisest

Magistritöö

Juhendaja: Mervi Raudsaar

Tartu, 2016

Olen koostanud magistritöö iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, Põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest allikatest pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Karin Paes

(allkiri)

(kuupäev)

Abstract

The knowledge of people working in the social field about social entrepreneurship and its initiation.

Karin Paes

The aim of this master's thesis is to map the readiness, knowledge and need for trainings about social entrepreneurship of social work students and people working in the social field.

In order to increase the number of social enterprises it is important among other things to contribute to the exploration and implementation of the entrepreneurship potential of people working in the social field, as well as students of the same field. They have the necessary personal characteristics and the desire to solve people's problems, they would be able to bring even more social skills to entrepreneurship and find new ways to solve societal problems.

A social enterprise is a widely spread type of business in other parts of the world, and it is increasingly gaining popularity in the Estonian society as well. Social entrepreneurship is one of the possible ways to solve social problems present in the society. Social enterprises are created by people who are able to spot the problem and the need for intervention, and who have a desire to change society for the better.

The study is a quantitative approach to the research problem. Questionnaires were sent to various social facilities, local governments, students of Tallinn University, University of Tartu, and Lääne-Viru College. The questionnaire included the concept of social entrepreneurship by people working and studying in the social field, interest in engaging in social entrepreneurship, and readiness to start it independently. The need for training and interest in participating were also examined.

The study revealed that people involved in and studying social work are interested in social entrepreneurship but lack the economic and business-related knowledge, attitudes and skills that are the biggest obstacles when beginning with entrepreneurship.

Keywords: social work, social entrepreneurship, social entrepreneur.

Sisukord

Abstract	3
Sisukord	5
Sissejuhatus	6
1. Sotsiaalse ettevõtluse olemus	8
1.1. Sotsiaalse ettevõtluse definitsioon.....	8
1.1.2. Sotsiaalse ettevõtluse eesmärk	10
1.2. Ettevõtlusprotsess	12
1.3. Sotsiaalsed ettevõtjad	13
1.3.1 Ettevõtlikkus ja selle arendamine	16
1.4. Info ja täiendkoolituste võimalused sotsiaalsest ettevõtlusest	18
1.5. Sotsiaalse ettevõtluse alustamine	20
2. Sotsiaaltöö	24
2.1. Sotsiaaltöö ja sotsiaalne ettevõtlus	25
3. Uurimismeetodite kirjeldus	27
3.1. Uurimuse eesmärk, ülesanded ja uurimisküsimused	27
3.2. Valimi moodustamise metoodika	28
3.3. Andmete kogumise metoodika	28
4. Uurimuse analüüs	30
4.1. Uurimuses osalejad	30
4.2. Uurimuses osalejate sotsiaalse ettevõtluse ja sotsiaalse ettevõtja käsitus	31
4.2.2. Sotsiaalsed ettevõtjad	35
4.3. Sotsiaalsed ettevõtted	36
4.4. Varasemad teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest	38
4.5. Valmisolek iseseisvalt sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks	41
4.6. Huvi sotsiaalse ettevõtluse ja täiendkoolitustel osalemise vastu	47
Arutelu	49
Kokkuvõte	53
Kasutatud kirjandus	54
Lisad	59

Sissejuhatus

Martin Luther King on öelnud, et tõeline kaastunne on midagi enam kui mündi viskamine kerjusele, vaid tuleb jõuda äratundmisele, et kerjuseid tootev süsteem tuleb ümber kujundada (Dr Wayne W. Dyer, 2010). Tänapäeval on hakatud üha enam tähelepanu pöörama ettevõtlusele, mis tegeleb sotsiaalsete või laiemalt ühiskondlike probleemide lahendamisega. Ettevõtluse põhiliseks eesmärgiks on tavapäraselt rahalise kasumi teenimine, kuid sotsiaalsel ettevõttel on peamiseks eesmärgiks sotsiaalse kasumi ehk mõju saavutamine tegelemisel ühiskondliku või sotsiaalse probleemiga (Zahra, Gedajlovic, Neubaum, Shulman, 2009). Sotsiaalse ettevõtluse põhiliseks eesmärgiks on rahuldada mõnd ühiskondlikku vajadust või lahendada probleemi kaupade ja teenuste müügist saadud tulu abil. Sotsiaalne ettevõtlus on muuhulgas ka vahendiks kodanikuühenduste elujõulisuse ja positiivse ühiskondliku mõju suurendamiseks ja jätkusuutlikuse tagamiseks. Igapäevaseks sotsiaalse ettevõtte siseseks ülesandeks on areneda, tegeleda oma tegevusalaga seotud ühiskondliku kitsaskohaga ja tagada organisatsioonile seejuures jätkusuutlikkus tulevikus (Aps, Kivioja-Ööpik, 2015). Sotsiaalne ettevõtlus teenib kasumit, millega toetada erinevate ühiskondlike probleemide lahendamist.

Sotsiaalsed ettevõtted on loodud inimeste poolt, kes suudavad märgata probleemi ja sekkumise vajadust ning kellel on soov ühiskonda paremaks muuta. Sotsiaalne ettevõtlus annab võimaluse panustada ühiskonna heaolu parandamisele inimeste koostöös teistega ja olla kodanikuna aktiivne.

Antud töö eesmärgiks on sotsiaaltöö eriala tudengite ja sotsiaalalal töötavate inimeste valmisoleku, teadmiste ja koolituste vajaduse kaardistamine sotsiaalsest ettevõtlusest. Töö autor on arvamisel, et Eestis võiks rohkem olla sotsiaalseid ettevõtteid ning sotsiaalalal töötavatel inimestel ja seda eriala õppivatel tudengitel on head eeldused olla ettevõtete eestvedajateks. Neil on olemas selleks vajaminevad eelteadmised sotsiaalvaldkonnast, psühholoogiast ja isiksuse omadused ning soov lahendada ühiskonnas sotsiaalseid probleeme. Potentsiaal sotsiaalse ettevõtluse ideede

tutvustamiseks ja arendamiseks ning rakendamiseks on Eestis täiesti olemas (Kink, 2013).

Käesoleva magistritöö peamiseks uurimisküsimuseks on: milline on sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste teadlikkus sotsiaalsest ettevõtlusest ja valmisolek sotsiaalse ettevõtte loomiseks, töötamiseks sotsiaalses ettevõttes ning koostööks sotsiaalse ettevõttega. Käesolev uurimustöö uurib kui põhjalikud on teadmised sotsiaalalal töötavatel ja õppivate inimestel sotsiaalsest ettevõtlusest ja kas ollakse valmis ka ise sotsiaalse ettevõtlusega tegelema. Magistritöö keskendub sotsiaalalal tegutsevatele ja seda ala õppivatele inimestele, sest neil on olemas soov aidata ja tegeleda ühiskonnas olevate probleemidega. Sotsiaalne ettevõtlus võimaldab neil tegeleda ühiskonnas sotsiaalsete probleemidega laiemas kontekstis ja aidata võimalikult palju inimesi, et luua sünergia avaliku-, era ja kolmanda sektori ressursside vahel probleemide lahendamiseks. Sektorid üksi võivad nõrgaks jääda.

Uurimustöö esimeses osas antakse ülevaade üldisest sotsiaalse ettevõtluse olemusest ja tuuakse välja võrdlusi traditsioonilise ärimudeliga ettevõtluse ja sotsiaalse ettevõtluse vahel. Töös kirjeldatakse sotsiaalse ettevõtluse eesmärke ühiskonnas ja tuuakse välja erinevate autorite definitsioone sotsiaalse ettevõtluse kohta. Samuti kirjeldatakse sotsiaalsete ettevõtjate vajaminevaid iseloomu omadusi ja tegevusi sotsiaalse ettevõttega alustamiseks. Töö teises pooles antakse põhjalik ülevaade uurimuse läbiviimise ja andmete kogumise metoodikast, uurimistöö probleemist ja eesmärkidest, uurimuse analüüsist ja valimi moodustamisest. Kolmandas osas keskendutakse antud uuringu raames saadud tulemuste analüüsimisele ja tulemuste sünteesimisele.

Eestis tehtud uuringu andmeil on sotsiaalseid ettevõtteid vähe ning töö autor analüüsib võimalusi olukorra muutmiseks. Organisatsioonid, kelle puhul saab kindlalt öelda, et nad tegutsevad sotsiaalsete ettevõtetenä on varasemas sotsiaalsete ettevõtete uuringus, mis viidi läbi perioodil 2009–2012, vaid 125. Andmete ebapiisavuse tõttu ei kaasatud uuringusse potentsiaalseid ettevõtteid, keda on ligikaudu 800 (SEV, 2016).

1. Sotsiaalse ettevõtluse olemus

Erinevates maades käsitletakse sotsiaalse ettevõtluse teemat kas kitsamalt või laiemalt, mistõttu tuuakse antud töös välja erinevaid definitsioone, mitmete autorite mõtteid ja sotsiaalse ettevõtluse võimalusi. Mitmed autorid käsitlevad sotsiaalset ettevõtlust vastavalt organisatsiooni sisule ja seda mõjutavatele teguritel. Sotsiaalse ettevõtluse olemus sõltub iga riigi kolmanda sektori traditsioonidest, majanduse struktuurist ja sotsiaalpoliitika mudelist. Tänapäeval pole Eestis veel päris ühtset sotsiaalse ettevõtluse definitsiooni. Töö teoreetilises osas antakse ülevaade sotsiaalse ettevõtluse olemusest ja selle eesmärkidest ühiskonnas. Lisaks käsitletakse sotsiaalse ettevõtlusega tegelevaid inimesi ja vajalikke iseloomuomadusi.

Nyssens ja Defourny (2008) tõid välja, et sotsiaalse ettevõtluse kujunemisel ja selle edasi arendamisel on olnud väga olulisel kohal Euroopa, mis sillutas teed taolise ettevõtluse jaoks. Mitmes riigis loodi sotsiaalseid ettevõtteid alguses ilma igasuguse õigusliku raamistikuta ja mõnikord puudusid selleks vastavad seadused. Sotsiaalsed ettevõtted on organisatsioonid, mis pakuvad kaupu või teenuseid ja need on otseselt seotud nende selge eesmärgiga toetada ühiskonnas olevate probleemide lahendamist. Sotsiaalsed ettevõtted toetuvad üldiselt kollektiivsele dünaamikale kaasates eri huvirühmasid juhtorganitesse ja nende majanduslikud riskid on otseselt seotud organisatsiooni tegevusega (Nyssens, Defourny, 2008).

1.1. Sotsiaalse ettevõtluse definitsioon

Väga paljud autorid analüüsivad sotsiaalse ettevõtluse definitsiooni erinevalt. Ühiselt on määratletud mõiste, milles „sotsiaalne ettevõtlus hõlmab tegevusi ja protsesse, kus eesmärgiks on avastada, määratleda ja kasutada võimalusi, et suurendada sotsiaalset heaolu luues uusi ettevõtmisi või juhtides olemasolevat organisatsiooni uudsel moel“ (Zahra, Gedajlovic, Neubaum, Shulman, 2009). Paljudel ettevõtetel on maailmas oma mõju ühiskonnale, tihtipeale see oleneb ettevõtte tegevuse eesmärkidest. Viimastel aastatel on sotsiaalse ettevõtluse temaatika pakkunud huvi kogu maailmas, sest nendes ettevõtetes nähakse potentsiaali tuua ühiskonda olulisi muudatusi ja lahendusi oma tegevusega. Kuna sotsiaalse ettevõtluse eesmärgiks on ühiskonnas esile kutsuda positiivne muutus läbi teenitava ettevõtlustulu ja suunata oma kasum tegevuse

edasiarendamiseks ja jätkusuutlikkuseks, siis see eristabki neid traditsioonilisest ettevõtlusliigist (Mis on ..., 2016). Sotsiaalne ettevõte on sisuliselt majandusüksus, mis tegutseb inimeste huvides, pakkudes turule kaupu või teenuseid.

Sotsiaalse ettevõtluse tõlgendamiseks ei ole olemas ühte õiget viisi, sest definitsioonid erinevad üksteisest sisu poolest. Need sõltuvad vastavalt regiooni kultuurilis-majanduslikest eripäradest ning plaanitavast sotsiaalse eesmärgi saavutatavast ühiskondlikust. Samuti sõltub see inimesest, kellel on võime näha ühiskondlikku probleemi. Oluliseks on tahe, suutlikkus ja oskused selle probleemiga tulemuslikult tegeleda (Kink, 2013).

Näiteks Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik (SEV) käsitleb sotsiaalset ettevõtet, kui organisatsiooni, mis tahab lahendada mõnda ühiskonna kitsaskohta ja seda läbi oma toodete-teenuste müügi abil. Ettevõtlusega teenitud tulu kasutamine mingi konkreetse ühiskondliku eesmärgi saavutamiseks ongi sotsiaalse ettevõtte tegevuse eesmärgiks (Mis on SEV?, 2016).

Sotsiaalse Ettevõtluse Inkubaator (SEIKU) toob lühidalt välja, et sotsiaalne ettevõtlus on selline ettevõtmine, mis teenib raha, müües mõnd teenust või toodet, kuid mille põhieesmärk on ühiskonnas konkreetse probleemi lahendamine (SEIKU, 2016). Sotsiaalne ettevõte on organisatsioon, mille eesmärgiks on sotsiaalse heaolu loomine läbi ärilise tegevuse.

Tänapäeval käsitletakse sotsiaalset ettevõtlust üsnagi erinevalt, kuid sisuliselt on nad sarnased. Sotsiaalsed ettevõtted on vabaühendustega võrreldes jätkusuutlikumad ja ei sõltu nii palju toetustest ning annetustest. Samuti on sotsiaalsed ettevõtted kasulikud ühiskonnale ja neil on kindel eesmärk, mille poole püüelda, mistõttu on nende tegevusel positiivne mõju ühiskonna arengule ja elukvaliteedile.

Sotsiaalne ettevõtlus on üsna suur innovatsioon sotsiaaltöös ja ettevõtluses. Selle eripära seisneb organisatsiooni eesmärkide sotsiaalsuses ning jätkusuutlikkuse tagamise vahendites. Bloom (2009) defineerib sotsiaalset ettevõtet läbi eesmärgi, milleks on luua võrdsed võimalused kõikidele ühiskonna liikmetele, olenemata sellest mis on neile sünniga kaasa antud. Ühiskonna liikmetele võimaluste tagamisel on palju ettevõtete tegevusalast ja sihtrühmast, kellele soovitakse ühiskonnas võrdsemaid võimalusi luua ja eesmärkidest (Bloom, 2009).

Porter ja Kramer (2011) on seisukohal, et sotsiaalsel ettevõtlusel on midagi peamiselt kolmandale sektorile omast ja maailmas on erinevaid käsitlusi, mille kohaselt ei pea sotsiaalne ettevõtte olema heategevusorganisatsioon. Oluline on suutlikkus olla isemajandav ja oma tegevust laiendada. Sotsiaalne ettevõtlus võib olla ka sotsiaalse mõõtmega äriorganisatsioon (Porter, Kramer 2011). Sotsiaalse ettevõtluse üks eesmärkidest on püsida jätkusuutlik ja läbi oma tegevuse kasumit teenida, et parandada ühiskonna kitsaskohti.

Sotsiaalne ettevõtlus on üks ressurssidest, mida saab Eesti ühiskonna hüvanguks paremini kasutada, seega tuleb pöörata tähelepanu sotsiaalse ettevõtluse toetuste süsteemile ja tugistruktuuridele. Paraku on Euroopas, sealhulgas Eestis, teadmised selles valdkonnas tagasihoidlikud, et toetada parimal viisil ettevõtlusprotsessi ja seonduvate põhjuse-tagajärje seoste väljaarendamist (Eurofound, 2012). Ettevõtlusprotsessi abil defineeritakse, kas tegemist on ettevõtlusega või mitte. Ettevõtlusprotsess saab alguse äriidee olemasolust või ärivõimaluse äratundmisest. Ettevõtlusprotsessi eelduseks on kogu ühiskonda mõjutavad tegurid, mis on seotud ettevõtja isikuomaduste, tema meeskonna võimekuste ja tulemuslikkusega. Ettevõtlusprotsessi etappideks on ärivõimaluse äratundmine, tegutsemisotsus, ressursside hankimine ja korrastamine, ettevõtte või äri käivitamine, ettevõtte kasvu juhtimine ning lõpuks hüvitis ehk käivitatud ettevõtmisest tulu saamine ja ärist väljumine (Baron, Shane, 2008). Ettevõtluse aluseks on hästitoimiv ja isemajandav ärimudel ja sotsiaalset ettevõtlust eristab see, et esmaseks eesmärgiks ei ole kasumi saamine, vaid kasu millega saaks mõjutaks ühiskonda positiivselt.

1.1.2. Sotsiaalse ettevõtluse eesmärk

Igal ettevõtte tegevusel on oma mõju ühiskonnas. Laiemal üldsusel puudub selge ettekujutus sotsiaalse ettevõtluse praktikute ja eestkõnelejate püüdlustest. Traditsioonilises äri sektoris on kasumi teenimine peamiseks väljakutseks ja eesmärgiks, selle saavutamine võib toimuda inimeste heaolu, tervise või keskkonnareostuse arvelt (Clark, 2009).

SEV peab sotsiaalse ettevõtte eesmärgiks mõne (terava) ühiskondliku vajaduse rahuldamist kaupade ja teenuste müügist saadud tulu abil. Sotsiaalne ettevõtlus on

vahendiks ka kodanikuühenduste elujõulisuse ja positiivse ühiskondliku mõju suurendamiseks (Mis on SEV?, 2016).

Sotsiaalne ettevõtte võib tegutseda ükskõik millises valdkonnas (Tamm, 2012). Heateo SA toob välja, et sotsiaalse ettevõtte põhikirjaline eesmärk võib olla ükskõik millise ühiskondliku hüve loomine. Selle eesmärgi sõnastus põhikirjas peab olema väga konkreetne, kirjeldades täpselt sotsiaalse ettevõtte ühiskondlikku mõju. Võimalusi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks on laialdased, kuna ühiskonnas on väga palju erinevaid probleeme.

Sotsiaalse ettevõtte all mõistetakse organisatsiooni, mis erineb traditsioonilisest ettevõttest organisatsioonikäitumise sotsiaalsete väärtuste poolest. Nimelt sotsiaalne ettevõtlus on organisatsiooni ja kommunikatsiooni vorm, milles on ühinenud omavahel ettevõtlus ja sotsiaalne vastutus ja organisatsiooni tegevused on suunatud eelkõige kogukonna vajadustele (Kendell, Gill, Cheney, 2009). Sotsiaalse ettevõtluse väärtuseks on tegeleda ühiskonnas mõne kitsaskohaga, kuid samas teenida kasumit jätkusuutlikkuse tagamiseks. Kasumiga arendatakse sotsiaalset ettevõtet edasi ja samas üritatakse mõjutada ühiskonda positiivselt.

Sotsiaalse kapitali mahu suurendamist ühiskondliku probleemi lahendamiseks võib pidada üheks sotsiaalse ettevõtluse eesmärgiks. See rakendab erinevaid ettevõtluse põhimõtteid. Sotsiaalse ettevõtluse põhimõtete vastu ei ole materiaalse kasumi teenimine, kuid siiski on peaeesmärgiks ühiskonnas sotsiaalse kapitali loomine (Kink, 2013).

Aina enam luuakse ettevõtteid kus peetakse teadlikult oluliseks positiivset mõju ühiskonnale tervikuna. Tänapäeval on ühiskonnas kasvanud ka tarbijate teadlikkus ostuotsuseid sooritades (Kink, 2013). SEV toob välja, et vabauhendustega võrreldes on sotsiaalsed ettevõtted elujõulisemad ja sõltuvad vähem toetustest. Traditsiooniliste ettevõtetega võrreldes on nende eesmärgistatud positiivne mõju ühiskonnale suurem. Loodud töökohad ja makstud maksud on ainult osa sotsiaalsete ettevõtete mõjust. Lisaks ühiskonnas lahendatud probleemid ja esile kutsutud muutused (Mis on SEV, 2016).

Mittetulundussektoris on sotsiaalse tegevuse ühtse mõju muutmise mudelit otsitud viimased 40 aastat. Tänapäevaks puudub standardiseeritud sotsiaalse mõju mõõtmise mudel (Bloom, 2008). Organisatsiooni tegevuse mõju mõõtmisel lähtutakse valdkonnast, eesmärkidest ja kontekstist, milles organisatsioon tegutseb. Selleks, et alustada

valdkondliku tegevuse mõju mõõtmisega on vaja kaardistada valdkonnad, milles organisatsioon tegutseb. Selleks, et sotsiaalsest ettevõtlusest kujuneks ühiskonda positiivseid muutusi toov organisatsioon, peab olema kasutusel üheselt mõistetav mõõdik. Ühtse mõõdiku leidmine on võimalik siis, kui on selgelt piiritletud kontekst, milles räägitakse sotsiaalsest ettevõtlusest ja püstitatud eesmärkidest (Bloom, 2008).

Elanike ettevõtlik meelelaad ja ettevõtjate kasvuambitsioonide kujunemine on seotud ettevõtlusõppega ning teadmiste levikuga ühiskonnas. Mida laiemalt on nimetatud valdkond kajastatud haridussüsteemis, meedias jm, mida kättesaadavamad on valdkonnainfo ja suhtlusvõrgustikud, seda julgemalt astutakse ettevõtluse ja innovatsiooniga seotud samme (Paes, Raudsaar, Mets, 2015). Eesti noored on järjest rohkem hakanud tegelema ettevõtlusega, kuid võimalusi saada lisateadmisi täiendõppe või eriala õppe raames sotsiaalsest ettevõtlusest on vähe. Sotsiaalsed ettevõtted keskenduvad ühiskondlike valukohtade tervendamisele ettevõtlikul moel.

1.2. Ettevõtlusprotsess

Ettevõtluse põhitunnuseks on ettevõtlusprotsess, mille eesmärgiks on luua kliendile uusi väärtusi läbi erinevate teenuste, toodete ja organisatsiooni tegevuse näol (Wiklund, Davidsson, Audretsch, Karlsson, 2011).

Eestis on vaja arendada Eesti majandust ja ühiskonna heaolu, mistõttu on tekkinud vajadus arendada ettevõtlikkust ja ettevõtlusõpet haridussüsteemis (Raudsaar, 2015). Ettevõtja on koos oma meeskonnaga ettevõtlusprotsessis kõige olulisem (Wiklund, Davidsson, Audretsch, Karlsson, 2011). Ettevõtja mõiste pärineb keskajast (Landström 2005). Tavamõistes tegutseb ettevõtja äris kasu saamise eesmärgil, millega seoses ta riskib oma isiklike investeeringute kaotamisega. Ettevõtja mõiste on aja jooksul pidevalt laienenud sõltuvalt tegevusvaldkonnast ja organisatsiooni eesmärkidest. Tänapäeval käsitletakse ettevõtlust traditsioonilisest juba laiemalt. Oluliseks on saanud järjest rohkem tähelepanu pööramine ka sotsiaalse kasu saamisele või eneseteostusele (Paes, Raudsaar, Mets, 2015).

Ettevõtlus üldisena on tegevus mis on suunatud tulu teenimisele ja kasu saamisele ressursi rakendamise teel. Kasumit võib käsitleda kui riski eest tasu saamist. Ettevõtlus ei ole kogu kasumit taotlev majandustegevus, sellega kõrvuti on veel kasumit mittetaotlev majandustegevus. Selle motiiviks on ühiskondlik kasu, rahulolu sellest, et mingi vajadus

on rahuldatud. Ettevõtlusprotsess on uue ettevõtmise käivitamise protsess, mis võib seisneda uue toote, teenuse toomises olemasolevale turule või uue organisatsiooni loomises (Lumpkin, Dess, 1996). Ettevõtte on majandusüksus, mille kaudu on ettevõtjal võimalus tegutseda. See koosneb erinevatest asjadest, õigustest ja kohustustest, mille järgi organisatsioon tegutseb. Ettevõtlust on riskide võtmine, protsess kus vajaliku aja ja pingutuste tulemusena luuakse väärtusi ja isiklikku rahulolu (Hisrich, Peters, 1989).

1.3. Sotsiaalsed ettevõtjad

Iga riigi majandus ja edukus tuleneb tema inimestest, kes on üks väärtuslikem ressurss. Ühiskonda aitavad paremaks muuta ettevõtlikud ja nutikad inimesed. Oluline on julgus ja teotahe, sest oskused on omandatavad. Ettevõtlik inimene võib olla igauks suuremal või väiksemal määral (Elenurm, Küttim, Masso, Paes, Raudsaar, jt, 2014). Iga ettevõtlus algab just ettevõtliku hoiakuga inimesest, kes suudab märgata ühiskonnas toimuvat. Inimene kes loova lähenemisega suudab arendada lahendusi, ning lõpuks ka idee ellu viia. Tänapäeva inimestel on vabadus valida aega, raha ja vahendeid, tervist, valgustatust, ühiskondlikku mobiilsust ja enesekindlust, et lahendada uute julgete meetoditega erinevaid sotsiaalprobleeme ühiskonnas (Bornstein, 2004). Mõiste “sotsiaalne ettevõtja” võttis 1980-ndatel aastatel kasutusele Bill Drayton. Tema loodud organisatsioon Ashoka toetab ja ühendab sotsiaalseid ettevõtteid üle maailma. Sotsiaalsed ettevõtted tegutsevad eesmärgipäraselt, et ühiskonda positiivselt mõjutada, olgu selleks mõne aktuaalse ja olulise ühiskonnaprobleemi leevendamine või ennetustöö suuremate probleemide tekkimise vältimiseks. Sotsiaalseid ettevõtjaid iseloomustab vastutustundlik käitumine teiste inimeste ja keskkonna suhtes, pikaajaline visioon ja valmisolek muutuste algatamiseks ning ettevõtja närvi olemasolu (Lepa, Naarits, 2014). Sotsiaalseid ettevõtjaid – loovaid, järjekindlaid kõigutamatu motivatsiooniga indiviide – on vaja selleks, et tagant tõugata uuendusi, mis on ühiskonnale vajalikud tema kõige tõsisemate probleemidega tegelemisel (Bornsetin, 2004). Sotsiaaltöötajate iseloomuomadusteks eeldatakse tolerantsust ja pühendumust, pingetaluvust, empaatiavõimet, iseseisvust ja vastutustunnet, samuti väga head suhtlemisoskust, koostöö- ja motiveerimisvõimet. Sotsiaaltöö eeldab sotsiaaltöötajalt elutarkust ja oskust näha võimalusi olukorra leevendamiseks või parandamiseks. Ta peab oskama inimest ära kuulata ja aduma, milles seisneb tegelik probleem, et leida koos ühine lahendus. Selles töös tuleb olla samal ajal

väga mõistev ja samas asjalik (Lepa, Naarits, 2014). Sotsiaaltöötajatel ja seda ala õppivatele inimestel on tihtipeale olemas neid huvitav sotsiaalne probleem ühiskonnas, mille lahendamisele ta soovib kaasa aidata. Sotsiaalne ettevõtja kasutab ettevõtlust, et tuua ühiskonda positiivseid sotsiaalseid muutusi.

Sotsiaalsel ettevõtjal on uus idee, kuidas mõnda muret ühiskonnas paremini lahendada ning tal on ka piisavalt palju ettevõtlikkust, et kõigist raskustest võitu saada ja oma idee ellu viia. Kitsamas tähenduses võib rääkida temast kui inimesest, kes on loonud toimiva ärimudeliga ettevõtte, mis ei teeni omanikele kasumit, vaid loob sotsiaalset või keskkondlikku “tulu” (Rob, John, Taevere, 2005). Sotsiaalsed ettevõtjad on julged ja teotahtelised inimesed, kes soovivad oma ideed teostada ettevõtluse näol ja ühiskonda läbi selle paremaks muuta. Sotsiaalsele ettevõtlusele on aluseks inimeste endi koostöö- ja algatusvõime, probleemide märkamine ja teadvustamine.

Ettevõtlikkus viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta (Välja, 2014). See eeldab loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte. See pädevus tuleb kasuks igaühele nii kodus kui ühiskondlikus elus, aitab töötajatel mõista oma töö konteksti ja kasutada ära võimalusi ning on aluseks konkreetsematele oskustele ja teadmistele, mida ettevõtjad sotsiaalses või äritegevuses vajavad (Euroopa Komisjon, 2005).

Paljud argumendid toetavad seda, et sotsiaalse ettevõtte asutaja peaks olema ka loodud organisatsiooni omanik (Tamm, 2012). See võib aidata motiveerituse tagamise ja vastutuse andmisega, samuti võib nii olla lihtsam leida finantseerimist. Samas on siin vähemalt üks suur lahtine küsimus – kuidas välistada võimalus, et algataja kasutab sotsiaalset ettevõtet peamiselt omakasu saamise eesmärgil ja saab ebaõiglaselt osa sotsiaalsete ettevõtete heast mainest ning neile mõeldud hüvedest? Võib-olla on motiveeritust, vastutust ja finantseerimist võimalik tagada ka muudel viisidel kui omandisuhte kaudu. Selle teema eri tahud vajavad veel arutamist. Ka juhul, kui asutaja on ühtlasi omanik, peaks olema aruandekohustus suunatud ühiskonnale laiemalt (Tamm, 2012).

Antud töös keskendutaksegi sotsiaalalal õppivatele ja töötavatele inimesele, sest neil on olemas motivatsioon inimesi aidata ja lahendada ühiskonnas probleeme. Neil on motivatsioon, teadmised ja oskused sotsiaalvaldkonnas töötamise vastu. Sotsiaalseid ettevõtjaid käsitlevate näidete lülitamisega koolitundidesse, lugemismaterjalidesse, mille

läbi õpetada õpilasi mõtlema selle üle, kuidas muutus aset leiab ja miks uued ideed poliitilist ja kultuurilist vastuseisu kohtavad. Neid kellel on selle vastu huvi, võiks julgustada looma organisatsioone oma koolide või naabruskondade täiustamiseks või veetma praktikaperioode kogukonnal põhinevates gruppides ning leidma erinevaid viise enda huvi edasi arendamiseks (Bornstein, 2004).

Kuni tänapäevani tähendab sotsiaalse ettevõtluse kontseptsioon erinevate inimeste ja riikide jaoks erinevaid asju, mistõttu ei ole päris selge mille järgi identifitseerida ka sotsiaalseid ettevõtjaid (Dees, 2001). Äriettevõtjatel ja sotsiaalsetel ettevõtjatel on palju ühiseid jooni, kuid erinevused on loodud ettevõtte eesmärkides ja kasumi suunamises ühiskonnas olevate probleemide lahendamisse.

Algma (2014) poolt läbi viidud uurimuses selgus, et inimesed peavad sotsiaalseks ettevõtjaks isikut, kes elab selles kogukonnas, kus ta teenuseid pakub ja tegutseb. Parima teadlikkuse, probleemide lahendamise leidmise ja nende elluviimise tagab igapäevane isiklik ja tööalane kokkupuude kogukonna liikmetega. Uurimuses toodi esile, et sotsiaalne ettevõtja tegeleb kogukonna liikmetega, kelle iseseisev toimetulek on raskendatud (Algma, 2014).

Sotsiaalvaldkonnas töötamine on keeruline ning väga palju spetsiifilisi teadmisi ja oskusi nõudev tegevus. Probleemide lahendamise tulemuslikkuse tagab oskus kasutada oma töös efektiivseid meetodeid ning lähenemisi erinevatele juhtumitele. Töös inimestega tuleb palju õppida ja samuti ka palju vigu teha, mistõttu ei kulge kogemuste ja heade oskuste saamine, ilma raskuste ja pettumusteta (Thompson, 1996). Sobivate isikuomaduste, finantsiliste ja sotsiaalsete stiimulite korral sooviks tõenäoliselt järjest rohkem inimesi luua omaenda sotsiaalsete muutuste vahendeid või leida viise teiste inimeste aitamiseks (Bornstein, 2004). Sotsiaalsed ettevõtjad ei ole isetud, kuid on selles mõttes isekamad, et nad võtavad kuulda oma sisetunnet, järgivad oma soove ning teostavad järjekindlalt oma eesmärgid. Sotsiaalsed ettevõtjad ühitavad toime oma huvid, võimed ja uskumused, kuid samas tegutsevad nii, et kutsuda esile sügavalt tähendusrikkaid ja positiivseid muutusi. Nende jaoks, kes otsivad võimalust rakendada oma annet ja viia ellu soovitud muutusi on võimalused lõputud. Järjest rohkem hakkavad ühiskonnas sotsiaalsed ettevõtjad nähtavaks muutuma (Bornstein, 2005).

Sotsiaalsed ettevõtjad on tihtipeale juba lapsest saadik teadlikud sellest, et nende missiooniks siin maailmas on asju paremaks muuta, neil on olemas selleks soov ja huvi

inimesi aidata. Neile ei piisa soovi välja ütlemisest, vaid nad on õnnelikud oma klientide või organisatsioonide probleeme lahendades. Ettevõtjal peab olema selge visioon sellest, kuidas mõjutab tema idee ja tegevus edaspidist ühiskonna toimimist ja muutusi maailmas. Sotsiaalset ettevõtjat ei rahulda, kui tema ideed kasutab ainult väike osa inimestest, vaid ta soovib, et seda rakendaks kogu ühiskond laiemalt. Ashoka kunagine esindaja Ungaris ütles, et „Ühiskond ei toimiks, kui kõik inimesed oleksid sotsiaalsed ettevõtjad“ (Bornstein, 2005).

1.3.1 Ettevõtlikkus ja selle arendamine

Maailmas on hulgaliselt sotsiaalseid ettevõtteid, mis on saanud tuntuks ja tegelevad pidevalt enda ja teenuste/toodete arendamisega. Selleks, et sotsiaalseid ettevõtteid luua, on vaja ettevõtlikkust ja soovi ühiskonnas probleeme lahendada. Ettevõtlikkus on inimese iseloomuomadus, mis väljendab võimet ja tahet tegutseda. See kätkeb soovi unistada ja eesmärke püstitada, oskust leida ühiskonnas esile kerkinud probleemidele lahendusi ja viia alustatu lõpule. Ettevõtlikkust saab on võimalik ajapikku iseteadlikult arendada. See tuleb kasuks ka edasisel eluteel erinevates töökohtades (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012). Ettevõtlikkus on ennekõike inimese aktiivne hoiak, mida iseloomustavad loov ja uuenduslik mõtlemine, saavutusvajadus ja arukas juhtimine, võime muuta oma mõtteid tegudeks. See eeldab loominguilisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust võimalusi ära tunda, tegevust kavandada ja kavandatut ellu viia. Ettevõtlikkus võib avalduda kõigis eluvaldkondades ja tegevustes. Ettevõtlikuks inimeseks võib pidada inimest, kes saab hakkama iseendaga ning kes suudab muuta ühiskonda (Vellner, 2016). Ettevõtjaks saamise otsust mõjutavad sageli mingisugused pöördepunktid elus, mis seavad inimese teelahkmele, kus tuleb teha otsuseid edaspidiseks tegevuseks oma elus. See on üleminek ühest eluetapist teise (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012).

Inimese ettevõtlikkus väljendub tihti välises aktiivsuses, oskusega infot koguda, salvestada, muuta ning kasutada, mis on vajalikud omadused enamiku ülesannete täitmiseks, sealhulgas näiteks probleemide lahendamiseks. Ettevõtlikkust seostatakse lisaks veel hea probleemilahenduseoskuse ja loovusega ning uute ideede väljatoomisega. Õunapuu (2016) uurimuses tuli välja, et ettevõtlikud õpilased on üldjuhul kõrgema enesetõhususega, tema hinnangud oma (eba)edule, orienteeritus saavutusele, suhtumine

võistluslikesse olukordadesse. Samuti nähti ettevõtlikkust iseloomustavana ka kõrgemat algatus-, juhtimis- ning koostöövõimet, riskivalmidus (Õunapuu, 2016).

Ettevõtlikku inimese põhilisteks iseloomuomadusteks on algatusvõime, orienteeritus oma ideede realiseerimiseks, hea suhtlemisoskus, enese- ja sihikindlus, loovus, otsustusvõimelisus, innovaativsus ja koostöövalmidus. Läbi ettevõtluse üritatakse saavutada ümbritseva keskkonna elukvaliteedi jätkuvat paranemist. Ettevõtlik inimene töötab pidevalt selle nimel, et leida üha enam uusi ideid ja tegutsemisvõimalusi. Ettevõtliku inimese tegutsemine on tihti seotud erinevate riskide võtmisega, et saavutada paremaid tulemusi (Zeiger, 2013).

Ettevõtlus algab ideest ja selle elluviimisest ning selle aitab reaalsuseks muuta ettevõtluskompetents. Loovat, uuendusliku ja riskijulge hoiaku arendamist võib pidada kompetentsi kujundamisel vajalikeks omadusteks. Alustamisel on oluline ka konkreetsete ideede realiseerimiseks vajalike oskuste ja teadmiste õpetamine (Põld, 2016). Ettevõtlikuks käitumiseks vajalikud on vaja loovaid oskuseid ja võimeid (ENTEDU pilootprojekti konspekt, 2008). Nendeks on:

- julgus katsetada ja riskida;
- otsustusjulgus;
- ajajuhtimine, iseenda juhtimine;
- kuulamisoskus;
- delegeerimisoskus;
- presenteerimisoskus;
- erimeelsustega toimetulek;
- suhtlemisoskus;
- koostööoskus;
- kriitilise analüüsi oskus;
- planeerimisoskus;
- ebaeduga toimetulek.

Ettevõtjaks hakkamist mõjutavad väga paljud asjaolud ja inimese omadused ning motivatsioon. Kaheks suurimaks teguriks loetakse vajadust alustada oma äri ja võimalustest tulenev nn loov ettevõtlus, mis on omane kõrgelt kvalifitseeritud tööjõule ja kõrgema elatusasemega riikidele. Määravamaks asjaoluks saab motivatsioon siis kui on olemas eelnevad eeldused saada edukaks ettevõtjaks kujunemiseks (Põld, 2016).

Omadustest peab ettevõtlik inimene olema julge, aktiivne kogukonnas, hea tööandja ja valmis võtma riske (EAS, 2016).

Kõikide ettevõtete tegutsemine on seotud riskidega. Riski mõiste hõlmab endas nii ettevõtte tegevust mõjutavate tegurite muutust, kui ka otsustajate võimetust antud muutusi ette ennustada (Marshall, 2001). Risk on seotud võimalusega ebaõnnestuda ettevõetud tegevuses. Ettevõtlik inimene on enamasti tugeva iseloomuga ja riskivalmis inimene, kes on üldjuhul võimeline ebaõnnestumisega toime tulema, sellest üle saama ja uuesti alustama. Kogemused, kriitika ja ebaõnnestumised mõjutavad ettevõtliku inimese käitumist ja tema isikupära, samuti mõjuvad edasiviiva jõuna. Ühiskonnas on oma kindel koht ettevõtlikel inimestel. Ettevõtlikud inimesed tagavad ühiskonna arengu, innovatsiooni ja majandusliku heaolu tõusu kõigile kaaskodanikele.

Ettevõtlik saab olla olukorrast ja kohast sõltumata. Palgatöötajana tööandja juures väljendub ettevõtlikkus aktiivses ja tulemustele orienteeritud tegevusena oma tööülesannete täitmisel. See tegevus innustab samuti kaastöötajaid olema töökollektiivis aktiivsem ja teotahtelisem. See omakorda motiveerib ka tööandjat pöörama tähelepanu äri ja uute projektide edendamisele, mille käigus parandatakse olemasolevate töötajate tööhõivet ja töötingimusi ning luuakse uusi võimalusi ja töökohti (Zeiger, 2013).

Oluline ettevõtluse juures on tagada jätkusuutlikkus ja pidevalt edasi areneda. Samuti tuleb ise areneda ja oma töötajaid koolitada. Koolitustel ja täiendõppel osalemine võib täita mitmeid eesmärgi: toetada indiviidi isiklikku arengut ja toimetulekut ja/või võimaldada erialaste teadmiste, oskuste ning vilumuste täiendamist (Vene, 2011). Ettevõtluses on väga oluliseks koostöö tugivõrgustikuga, et ennetada probleeme ja tagada sotsiaalne toimetulek, samuti, et tagada võimetekohane haridus ning saavutada koostöö erinevatel tasanditel (Randma, 2016).

1.4. Info ja täiendkoolituste võimalused sotsiaalsest ettevõtlusest

Eestis on olemas organisatsioonid, kes tegelevad sotsiaalsete ettevõtetega ja info jagamisega soovijatele. Sotsiaalsed ettevõtted vajavad edukaks toimimiseks toetavat tugivõrgustikku, mille kaudu nad saavad erinevaid teenuseid: mentorlus, koolitus, ühisturundus, alustamise või arenduse toetused, jne. Samuti võrgustikku, mille raames oma ettevõtet arendada. Sotsiaalsetele ettevõtetele pakuvad tugiteenuseid kaks organisatsiooni: SEIKU ja SEV.

SEIKU on Tartus tegutsev sotsiaalse ettevõtluse inkubaator. Tema tegevuse eesmärgiks on arendada Eestis ettevõtteid, mis lahendavad ühiskonnas sotsiaalseid probleeme. Muuhulgas pakutakse sotsiaalse ettevõtlusega alustajatele võimalust proovida mõne kuu jooksul osalemist SEIKU programmis. Antud programmi on kandideerima oodatud kõik tegevust alustavad juriidilised isikud, kellel on äriidee ja kes vajavad ettevõtte käivitamiseks soodsat keskkonda ja professionaalseid tugiteenuseid. Samuti on oodatud juba tegutsevad MTÜ-d ja sihtasutused, kes soovivad saada isemajandavateks ning jätkusuutlikeks sotsiaalseteks ettevõteteks. Programmi läbinute ja avalduse edukalt kaitsnutega sõlmitakse leping, mis annab seitsmeks kuuks võimaluse arendada oma sotsiaalset ettevõtet inkubaatoris (SEIKU, 2016). Organisatsiooni koduleheküljelt leiab palju lisainfot ja viiteid sotsiaalsetele ettevõtetele ning erinevat infot ettevõtlusest.

Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik (SEV) on antud hetkel Eestis enim tuntud sotsiaalsete ettevõtetega tegelev ühendus. Selle eesmärgiks on sotsiaalsete ettevõtete arvu, suutlikkuse ja mõju suurendamine Eestis. Samuti soovitakse väärtustada sotsiaalset ettevõtlust tegevusvaldkonnana ühiskonnas. Võrgustik lähtub oma tegevuses vabaühenduste eetikakoodeksist (Mis on SEV?, 2016). SEV-i uuringud ja tegevus kirjeldavad sotsiaalse ettevõtluse tähendusi ja tuuakse välja uuringute kaudu SEV-i vajalikkust organisatsioonide jaoks. Organisatsioonid saavad seminaridel arutleda ühiste probleemide lahendamise võimaluste üle, osaleda täiendõppel ja õppida teiste kogemustest. SEV-i kuulumine on organisatsiooni liikmetele kasulik, seal väärtustatakse erinevaid vaatenurki ja arvestatakse nendega. Töötatakse koos ühise eesmärgi nimel.

SEV tegutseb kolmes üksteist täiendavas ja toetavas suunas:

- liikmesorganisatsioonina: informeerib ja inspireerib liikmeid, loob ja vahendab koostööd, pakub koolitusi ja konsultatsioone, nõustab sotsiaalse mõju hindamise teemadel. SEV liikmed on sotsiaalsed ettevõtted.
- eestkosteorganisatsioonina: esindab liikmete ühishuve, teeb koostööd rahalise ja mitterahalise toe korraldamisel.
- valdkonna arendaja ja kõneisikuna: toetab haridustegevust ja uuringuid, osaleb rahvusvahelises koostöös, informeerib avalikkust sotsiaalsest ettevõtlusest (Mis on SEV?, 2016).

Ettevõtlusega seonduvat infot saab maakondlikest arenduskeskustest, tugiprogrammidest ja erinevatelt pakutatavatelt koolitustelt. Sotsiaalse ettevõtlusega tegelevad

organisatsioonid viivad läbi erinevaid koolitusi, e-kursusi, projekte ja õppereise, mille käigus pakutakse võimalust tutvuda sotsiaalsete ettevõtetega. Koolituste ja projektide käigus tutvustatakse sotsiaalset ettevõtlust seonduvat ning propageeritakse positiivseid praktikaid. Samuti antakse ülevaade sellest, kuidas valdkonnas alustada ning mis võimalusi pakutakse ettevõtluse jätkusuutlikkuse toetamiseks.

1.5. Sotsiaalse ettevõtluse alustamine

Želiszko (2014) on öelnud, et organisatsioonid luuakse tavapäraselt nii, et on olemas kindel sotsiaalne missioon, millega soovitakse panustada keskkonda, kogukonda või inimestesse. Samuti on eesmärgiks tuua ühiskonda mingisuguseid sotsiaalseid muutusi või lahendada probleeme (Želiszko, 2014). Iga missiooni täideviimiseks on enamasti vaja ressursse, mistõttu tuleb leida erinevaid viise tegevuse finantseerimiseks ja loomiseks. Kuna põhitegevuseks on siiski sotsiaalse muutuse loomine, püütakse ühendada omavahel rahastus koos abistamistegevusega. Näiteks pakutakse inimestele rehabilitatsiooniteenust tööharjutuse näol, samaaegselt on teenuse müügist saanud ka ühenduse põhisissetulekuallikas. Sotsiaalse ettevõtlusega tegeldakse mitmetel juhtudel alateadlikult ühenduse loomisest alates, kuid endale hakatakse seda teadvustama tunduvalt hiljem. Sotsiaalse ettevõtluse teema aktualiseerumisel ühiskonnas hakatakse suures osas oma tegevust sellealasel teadlikumal planeerima (Želiszko, 2014). Sotsiaalse ettevõtluse alustamiseks on oluline pühendumus, pealehakkamine, motivatsioon, visioon, hoolimine, hingege asja juures olemine.

Ettevõtluse alustamiseks vajalikud teadmised ja oskused oleks:

- teadmised, kuhu pöörduda ettevõtlusalase abi saamiseks;
- oskus lahendada probleeme;
- teadmised rahaliste vahendite leidmiseks;
- turundusalased oskused;
- teadmised äriplaani koostamiseks;
- raamatupidamisalased oskused;
- ärialane haridus;
- juhtimisalane kogemus (EAS, 2016).

Ettevõtlus algab ennekõike äriideest, kuid selleks, et käivitada ettevõtte, on vaja teatavaid motivaatoreid, inspireerivaid eesmärke. On välja toodud erinevaid põhjuseid, mida ettevõtjad nimetavad ettevõtlusega alustamise peamiste põhjustena:

- soov olla sõltumatu, iseenda peremees ja kujundada ise oma saatus;
- vajadus ennast teostada, midagi saavutada ning tunnustust leida;
- võimalus suurendada oma sissetulekuid, ennast ja oma lähedasi materiaalselt kindlustada (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012);
- leida võimalusi ja ideid ühiskondlike muutuste läbiviimiseks;
- leida viise oma eluunistuse täideviimiseks, järgida oma soove ja teha tööd, mis on südamelähedane;
- tuua ühiskonda positiivseid muutusi läbi ettevõtluse;
- sisemine rahulolu oma tööst ja tegevusest;
- tõsta elukvaliteeti (Bornstein, 2004).

Sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks saab palju informatsiooni SEV-ilt. Alustamiseks sotsiaalse ettevõtlusega on esmalt vaja ideed – nagu iga organisatsiooni puhul. Sotsiaalse ettevõtte ärimudel ühendab ühiskondlikku eesmärki ja ettevõtlustulu teenimist. Seejärel tuleb sotsiaalne ettevõtte registreerida Äriregistris. Eestis eraldi sotsiaalsetele ettevõtetele mõeldud juriidilist vormi ei ole ning sellepärast tuleb teha valik olemasolevate hulgast – tavaliselt on need kas MTÜd, SAd või OÜd.

Konsultatsiooni sotsiaalsest ettevõtlusest pakuvad maakondlike arenduskeskuste konsultandid. Sotsiaalset ettevõtlust aitab alustada Heateo SA Tallinnas. Sotsiaalseid ettevõtteid, mis on vähemalt aasta tegutsenud ja vastad SEVi liigmekriteeriumitele, oodatakse liituma antud organisatsiooniga. Sotsiaalse ettevõtlusega alustamisega seotud teemadel oskavad nõu anda maakondlike arenduskeskuste konsultandid (Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, 2016). Lisainfot saab veel ettevõtlusega seotud raamatuid ja uurimusi lugedes. Tuge ja informatsiooni sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks ja tegelemiseks on palju.

Tihti peale on olemas ideed ja eesmärk, mida tahetakse ellu viia, kuid loobutakse siiski kavandatava ettevõtte rajamisest. Selleks on asjakohaseid põhjuseid:

- majanduslikud kaalutlused, raha puudumine, ressursside nappus, liiga suur stardikapitali vajadus;
- perekondlikud asjaolud, lapsed, kodumajapidamine vms võtavad palju aega;

- õppeasutus vajab lõpetamist;
- äriidee polnud piisavalt hea, ei tasu ära;
- kartus võtta riske, riskid tunduvad ülemäära suured (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012).

Riiklikud organisatsioonid väljastavad tagastamatuid ja osaliselt või täielikult tagastatavaid toetusi algajatele kui ka tegutsevatele ettevõtjatele. Tuntumad on:

- Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus – EAS (www.eas.ee)
- Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet – PRIA (www.pria.ee)
- Maaelu Edendamise Sihtasutus – MES (www.mes.ee)
- Töötukassa (www.tootukassa.ee)
- KredEx (www.kredex.ee)

Lisaks rahalistele toetustele on võimalik saada nende poolt koolitusi ja nõustamisi, võimalust tegutseda ettevõtlusinkubaatoris või osaleda mentorprogrammis, samuti levitatakse mitmesugust ettevõtjale kasulikku informatsiooni ja koostöö võimalusi (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012).

Eelpool nimetatud organisatsioonid on loodud selleks, et toetada teisi ettevõtjaid. Näiteks ameeriklane Bill Trayton rajas organisatsiooni Ashoka: Innovators for The Public, mille eesmärgiks on toetada juhtivaid sotsiaallettevõtjaid üle maailma. Praegu tegutseb ettevõtte neljakümne kuues riigis ning on abistanud üle 1400 sotsiaallettevõtjat, andes neile ligi 40 miljoni dollari ulatuses otsetoetusi, analüüsides nende strateegid ning pakkudes professionaalseid teenuseid (Bornstein, 2004).

Sarnaseid organisatsioone nagu Bill Traytoni oma, leidub ka Eestis, kus paljud ettevõtjad võivad tuge saada. On võimalusi astuda nende liikmeks, kuid sageli osutatakse teenuseid olenemata sellest, kas ollakse liige või mitte. Organisatsioonid, kes tegelevad sotsiaalsete ettevõtete toetamise, nõustamise või koolitamisega:

- Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon – EVEA (www.evea.ee)
- Eesti Kaubandus – Tööstuskoda (www.koda.ee)
- Eesti Tööandjate Keskliit (www.tooandjad.ee)
- Eesti Väliskaubanduse Liit (www.etc.ee)
- Harukondlikud ettevõtjate liidud
- Kodanikuühiskonna Sihtkapital – KÜSK (www.kysk.ee)
- Avatud Eesti Fond (<http://oef.org.ee/et/>)

- Maakondade Arenduskeskused
- Tartu Teaduspark (www.park.tartu.ee/uus)
- Tallinna Tehnoloogiapark (www.tehnopol.ee)
- Technopolis Ülemiste (www.technopolis.ee)
- WTC Tallinn (www.wtc.ee)
- Eriala-, kutseala- ja ametiliidud, piirkondlikud äriklubid ja –liidud, muud ühiskondlikud organisatsioonid (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012).

2. Sotsiaaltöö

Erinevad autorid on sotsiaaltöö definitsiooni käsitlenud erinevalt. Dominelli kirjeldab sotsiaaltööd, kui valdkonda, mille tegevusalaks on inimeste omavaheline suhtlemine ja kokkupuude keskkonnaga. Sotsiaaltöötajate roll on sekkuda selles keskkonnas indiviidide, kogukonna, ühiskonna sotsiaalprobleemidesse ja aidata läbi selle inimestel saavutada kontrolli oma tekkinud probleemide üle, mida võib kohata juba varasemast east kuni hilise eani välja. Sotsiaaltöö tegutseb ühiskonnas hoolitseva ja ühiskonda parandava professionina (Dominelli, 2009). Sotsiaaltöö definitsioonis on välja toodud kollektiivse vastutuse ning vähemuste respektseerimise olulisus.

Sotsiaaltöö eriala missioon on aidata kaasa iga inimese heaolu tõstmisele, kelle õigused on ohustatud/piiratud/ohus/rikutud ja tagada tema inimõigused parimal võimalikul viisil konkreetse ühiskonna ajaloolis-kultuurilises kontekstis. Sotsiaaltöö kutsub esile sotsiaalseid muutusi lahendades inimeste muresid ja omavahelisi suhteid, parandades inimeste elukvaliteeti ja heaolu. Sotsiaaltöö põhineb inimõigustele ja ühiskondlikule õiglusele ning võrdsusele (IASSW – IFSW, 2004). Igasugune sotsiaaltöö on tegevus, mis on suunatud ennekõike teise indiviidi esmaste eluksvajalike vajaduste paremale täitmisele. Sotsiaaltöö areneb pidevalt ja sellega seoses peab arenema ka sotsiaaltöötaja, mistõttu ongi sotsiaaltöö üheks põhiliseks eelduseks koolitus ja pidev enese harimine.

Sotsiaaltöö sisu ja roll on pidevas muutumises, sest see on otseselt seotud ühiskonna ja inimeste arenguga. Üks definitsioone sotsiaaltööst on heaks kiidetud 2014. aastal Rahvusvahelise Sotsiaaltöötajate Föderatsiooni poolt, mis käsitleb sotsiaaltööd praktikapõhise elukutse ja akadeemilise distsipliinina, mis edendab sotsiaalset muutust ja arengut, sotsiaalset sidusust, inimeste julgustamist ja vabastamist. Antud definitsioonil põhineb sotsiaaltöö sotsiaalse õigluse, inimõiguste ja kollektiivse vastutuse ning erinevuste respektseerimisele (EASSW, 2016).

Louhelainen (1985) toob välja, et sotsiaaltöö on välja kasvanud oma olemuselt ajalooliselt naise tööst pere ja lähedaste inimeste heaolu eest seismise ja töötamisest sellega, mis nüüdsest on muutunud tänapäeval tehtavaks palgatööks. Sotsiaaltööd kirjeldatakse kui tööd, mis aitab neid inimesi, kes probleemidesse sattununa ise enam lahendusi ja väljapääsu ei leia. Kitsamalt öeldes on sotsiaaltöö üksikindiviidi arenguvõimaluste toetamine, kasutades ja mõjutades ühiskonnas loodud struktuure ja väärtusi. Olemuselt

tuuakse välja sotsiaaltöö parandavat, rehabiliteerivat, ennetavat või praktilistele uuendustele pürgivat ja juhtivat tegevust. Tegevusalad on seotud vaesuse, abituse ning hälbimusega kaasnevate probleemidega tegelemine. Sotsiaaltööna tehtav toimub ühiskonna, rühma või üksikindiviidi tasandil (Louhelainen, 1985).

Sotsiaaltöö põhineb humanismil, demokraatial, õigusel ja võrdsusel. See on ametialane tegevus, mille eesmärgiks on aidata indiviidil, rühmal ja suurtel ühiskonnagruppidel saavutada või taastada toimetulekuvõime ning luua indiviidide, perekondade ja suuremate gruppide eesmärkide saavutamiseks soodsad ühiskondlikud tingimused (Payne, 2011).

M. Payne'i (2011) järgi on sotsiaaltöös 3 elementi:

- sotsiaaltöö;
- klient;
- ja nende kohtumise kontekst (Payne, 2011).

Sotsiaaltöö mõistena tuuakse välja veel, et see on sotsiaalprobleemide ennetamiseks, vähendamiseks või kaotamiseks tehtav töö. See on töö, mida teeb sotsiaaltöötaja kliendi toimetuleku tagamiseks ja seeläbi tema elukvaliteedi parandamiseks. Sotsiaaltöö hõlmab endast rohkemgi kui ühte ametit. Sotsiaaltöötaja töötab väga erinevate inimestega, kes vajavad erinevat abi, lähenemist ja suhtumist. Sotsiaaltöötaja peab olema ennekõik hea sõber, õpetaja, psühholoog, arst, hooldaja, nõustaja, tugiisik jms. Sotsiaaltöö on profession, sest ühiskonnas on loodud spetsiaalsed sotsiaaltöötajate ametikohad ning samuti toimub sotsiaaltöötajatele hariduse tagamine kõrgkoolis või ülikoolis. On olemas mitmeid erinevaid organisatsioone sotsiaalaladel ja vabatahtlikuks tööks (LOTS, 2003).

2.1. Sotsiaaltöö ja sotsiaalne ettevõtlus

Sotsiaalne ettevõtlust peetakse üheks võimaluseks sotsiaalseid muutusi ja sotsiaalseid missioone teostada ühiskonnas (Sutt, 2011). Sotsiaaltöö üheks eesmärkidest on aidata kaasa iga inimese heaolu tõstmisele ja tema elu toetamisele ning tagada tema inimõigused parimal võimalikul viisil ning aidata kaasa sotsiaalsetele muutustele. Sotsiaaltöö üheks keskmeks on inimene tema oma keskkonnas ja võimalus elada inimväärses tingimustest. Sotsiaalsed probleemid, millega sotsiaaltöö tegeleb, tulenevad mitte üksikutest inimestest, vaid ka keskkonnast ja suhetest, mis tema elus on. Sotsiaaltöö kliendiks on sotsiaalsete probleemidega inimesed, kelle probleemid tulenevad ennekõike

struktuursetest probleemidest (Hare, 2004). Igasugune sotsiaaltöö on tegevus, mis on suunatud nii-öelda teise inimese esmaste eksistentsiaalsete vajaduste paremale täitmisele (Kross, 1998).

Sotsiaaltöös keskendutakse paljudele erinevatele sihtrühmadele ja probleemidele ning teenuste osutamine käib läbi omavalitsuse kaudu, lähtuvalt riigi ettekirjutustest, võimalustest ja piirangutest. Sotsiaalne ettevõtlus keskendub aga ühele kindlale sotsiaalsele probleemile ühiskonnas ja missiooni viiakse ellu ärimudelina kasumit teenides, et tagada jätkusuutlikkus ja olla sõltumatu oma tegevustes. Algma tehtud uurimustöös töid uuritavad välja, et sotsiaalseks ettevõtluseks peetakse kogukonna aktuaalsete sotsiaalprobleemidega tegelemist ning see on üks võimalik viis pikemaajaliste probleemide lahendamiseks (Algma, 2014).

Sotsiaaltöö tegeleb protsesside tekitamisega, mis omakorda viivad inimeste eluvajaduste, teenuste, potentsiaali ja paremate vahekordade juurde ühiskonna huvides (Kreem, 1995). See on olemuselt eriala, kus on koostöö väga oluline, see tähendabki, et reaalseid tulemusi on võimalik saavutada ainult siis, kui sotsiaaltöötajate ja nende klientide ning koostööpartnerite vahel valitseb positiivne koostöö suhe (Paavel, 2004). Suhtes klientidega on väga oluline usalduslik õhkkond ja ühiselt probleemidele lahenduste otsimine. Sotsiaaltöös on oluline oskus kuulata klienti ja oskust näha probleeme. Tulebki tekitada protsess, mis aitab viia inimese elukvaliteedi paremale järjele. Sotsiaaltöö ja sotsiaalne ettevõtlus omavad ühtseid eesmärgi ja tegevusalasid kas kitsamalt või laiemalt. Seega nii sotsiaaltöö kui ka sotsiaalse ettevõtte põhiliseks eesmärgiks on tuua ühiskonda positiivseid muutusi.

3. Uurimismeetodite kirjeldus

Käesolevas alapeatükis kirjeldatakse valimit, meetodeid ja uurimuse probleemi, et anda ülevaade magistritöö eesmärkide saavutamise käikudest ning valimi ja meetodite valiku põhjendustest.

Autor lähtub uuringu eesmärgist ja sooviv saada ülevaadet sotsiaalala tudengite ja sotsiaalalal töötavate inimeste teadmistest sotsiaalsest ettevõtlusest. Samuti soovib autor uurida sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste valmisolekut ettevõtlusega iseseisvalt alustamiseks ning nende huvi antud teemaga tegelemiseks ja täiendõppe vajadust. Empiiriline osa tugineb kvantitatiivsel uurimismeetodil, mis annab võimaluse saada võimalikult palju erinevaid arvamusi ja põhjendusi, millele järelduste tegemiseks tugineda. Uuritakse suurte populatsioonide üldisi näitajaid (mitte niivõrd üksikisiku vastuseid) ning sekkumiste ja eksperimentide tõhusust. Kogutakse arvandmeid (Seers, Critelton, 2001). Kvantitatiivset uurimistööd iseloomustavad suur valim, statistilise valiidsuse olulisus ning arvandmete kogumine ja analüüs. Põhiküsimus on „Kui palju?” vastandina küsimusele „Miks?”. Andmeid kogutakse meetoditega, mis annavad statistiliseks töötluseks sobivaid andmeid: struktureeritud küsimustikud, mis sisaldavad suletud lõpuga küsimusi, ning testid, telefoniintervjuud jne. (Quantitative Research, 2009). Uurimus on läbi viidud kooskõlas hea tavaga ning eetiliste põhimõtetega.

3.1. Uurimuse eesmärk, ülesanded ja uurimisküsimused

Antud töö eesmärgiks on sotsiaaltöö tudengite ja sotsiaalalal töötavate inimeste valmisoleku, teadmiste ja koolituste vajaduse kaardistamine sotsiaalsest ettevõtlusest. Autor on arvamisel, et Eestis võiks rohkem olla sotsiaalseid ettevõtteid ning sotsiaalalal töötavad inimesed ja sotsiaalala õppivad tudengid on parim võimalus sotsiaalsete ettevõtete eestvedajateks. Neil on olemas selleks vajalikud iseloomuomadused ja soov inimeste probleemide lahendamiseks, nad suudaksid ettevõtlusesse veel rohkem sotsiaalsust tuua (Kross, 1998). Antud magistritöös uuritakse, kui palju keegi nimetatud sihtrühmast sotsiaalsest ettevõtlusest teab ja kas ollakse valmis ka ise sotsiaalse ettevõtlusega tegelema. Varem ei ole Eestis uuritud sotsiaalalal õppivate ja sotsiaalalal töötavate inimese arvamusi ja valmisolekut sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks.

Uurimisküsimusteks on:

1. Teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest - millised on sotsiaalalal õppivate ja töötavate inimeste teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest ja varasemad sellealased infoallikad.
2. Valmisolek sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks - uuritavate hinnang valmisolekust ise sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks ning olemasolevatest takistustest.
3. Vajadus sotsiaalse ettevõtlusega seonduva info ja täiendõppe järgi – uuritavate huvi ja vajadus teemakohaseks täiendõppeks.

3.2. Valimi moodustamise meetoodika

Valim on objektide väiksem hulk, mis on valitud koguhulgast, mille kohta soovitakse informatsiooni saada. Et uurimistulemused oleksid usaldusväärsed, ei tohi valimit populatsioonist suvaliselt eraldada, vaid tuleb lähtuda kindlatest metoodilistest nõuetest. Valimi moodustamise protseduur määrab ära uurimise korratavuse ning üldistuste laadi, mida tohib valimilt populatsioonile teha (Õunapuu, 2014). Antud magistritöö valimiks on sotsiaalalal töötavad ja sotsiaalalal õppivad inimesed. Ankeedid saadeti meili teel laiali erinevatele sotsiaalasutustele, sotsiaaltöötajatele ja KOV-idele. Uurimusse kaasati Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli ja Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli bakalaureuseõppe kui ka magistriõppe tudengid. Valimi suuruseks oli 111 sotsiaalalal töötavat ja õppivat inimest.

Uurimuses käsitletakse sotsiaalalal töötavaid ja õppivaid inimesi, kui potentsiaalseid sotsiaalse ettevõtte algatajaid.

3.3. Andmete kogumise meetoodika

Andmete kogumise meetodiks on ankeetküsitlus, mida on võimalik täita kas interneti kaudu või paber kandjal. Uurimuse puhul on tegemist kvantitatiivse lähenemisega uurimisprobleemile ning püüan leida antud metodoloogilise lähtekohaga uurimuse vastused.

Küsitluskeskkonnas tehtud küsitluse lingid saadeti laiali erinevatele sotsiaalasutustele, KOV-idele, Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli ja Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli tudengitele. Ankeet sisaldas sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste poolset tõlgendust

sotsiaalse ettevõtluse mõistele, huvi olemasolu sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise vastu ja valmisolekut sellega iseseisvalt alustada. Samuti uuriti koolitusvajadust ja huvi täiendõppes osalemise vastu. Kvantitatiivne uurimismeetod aitab uurida võimalikult paljude sotsiaalalal töötavate inimeste ja üliõpilaste arvamusi sotsiaalsest ettevõtlusest ja valmisolekut sellega tegelemiseks. Kvantitatiivse uurimistöö tulemused esitatakse arvudena, statistikana, matemaatiliste mudelitena.

Uurimuse tulemusena kasutatavad andmed on saadud anonüümse ankeetküsitluse (vt lisa 1) tulemusena internetis. Küsitlus koostati autori poolt küsitluskeskkonnas ning sisaldas 18 teemakohast küsimust. Käesoleva uurimistöö puhul oli ankeetküsitlus anonüümne ja vabatahtlik.

Andmete analüüsis kajastati kõikide vastanute arvamusi ja hoiakuid seoses sotsiaalse ettevõtlusega. Kõikide küsitluses osalenute vastused loeti läbi ja analüüsiti neid võrdlevalt teiste vastustega. Otsiti erinevusi ja sarnasusi, et tuua välja erinevaid hoiakuid ning vastused grupeeriti. Analüüsi osas kasutati teoreetilises osas välja toodud seisukohti ja definitsioone.

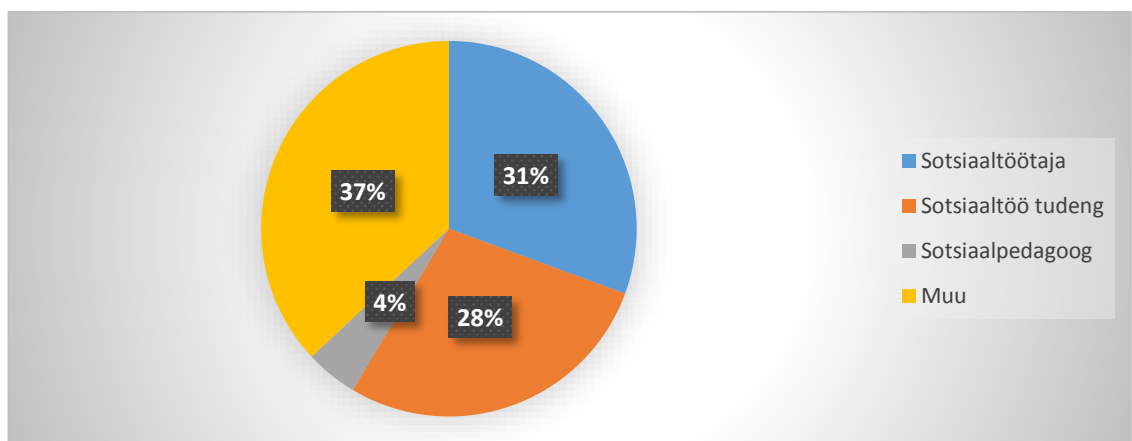
4. Uurimuse analüüs

Käesoleva magistritöö teoreetiline osa käsitles sotsiaalse ettevõtluse mõistet ning selle eesmärki ühiskonnas. Uurimuse analüüsi aluseks oli ankeetküsitlus, mis viidi läbi sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalalal õppivate inimeste seas. Töö autor palus ankeetküsitluses osalejatel selgitada sotsiaalse ettevõtluse tähendust, teadmisi ja huvi sellega tegelemiseks.

4.1. Uurimuses osalejad

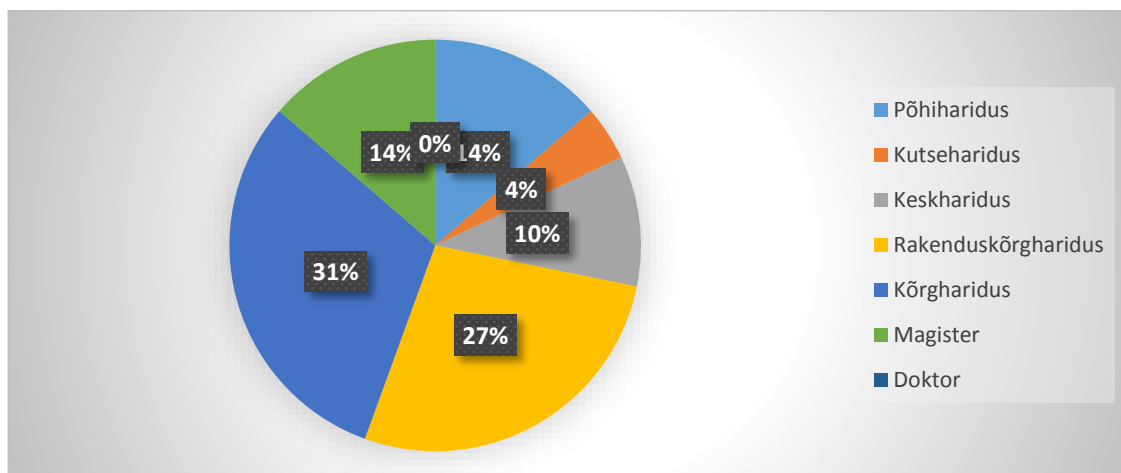
Uurimuses osalesid sotsiaalalal töötavad ja sotsiaalalal õppivad inimesed, kes vastasid ankeetküsitlusele sotsiaalse ettevõtluse kohta. Vastanuid oli 111, kellest 34 olid sotsiaaltöötajat, 31 sotsiaaltöö tudengid, 5 sotsiaalpedagoogi ja 41 vastanutest olid pannud oma vastuseks muu. Vastuse variandi Muu alla oli lisatud, et ollakse nii tudengid, kui ka töötatakse sotsiaalalal.

Joonis 1. Küsitluses osalenute praegune ametinimetus.

Magistritöös uuriti ka osalejate kõrgeimat lõpetatud haridustaset. 36 vastanuist olid kõrgharidusega, 32 rakenduskõrgharidusega, 16 magistrikraadiga, 20 keskharidusega, 5 kutseharidusega ja kaks põhiharidusega, doktori haridustasemega vastanuid polnud.

Joonis 2. Uurimuses osalejate kõrgeim lõpetatud haridustase.

Antud ankeetküsitluses uuriti lisaks, et kas sotsiaalalal õppivad ja töötavad inimesed töötavad oma varem omandatud erialal. Küsitlusest selgus, et 70 vastanutest töötavad oma õpitud erialal ja 41 ei tööta õpitud erialal. Igasugune haridus laiendab silmaringi ja annab oskusi, mida on võimalik mitmel pool kasutada, haridus õpetab mõtlema ja tekkinud olukordadest väljapääsu leidma. Nii osutubki võimalikuks, et kui õpitud erialal ei leia sobivat tööd või ei vasta see ootustele, võib inimene leida endale hoopis midagi muud (Keskpalu, 2007).

4.2. Uurimuses osalejate sotsiaalse ettevõtluse ja sotsiaalse ettevõtja käsitus

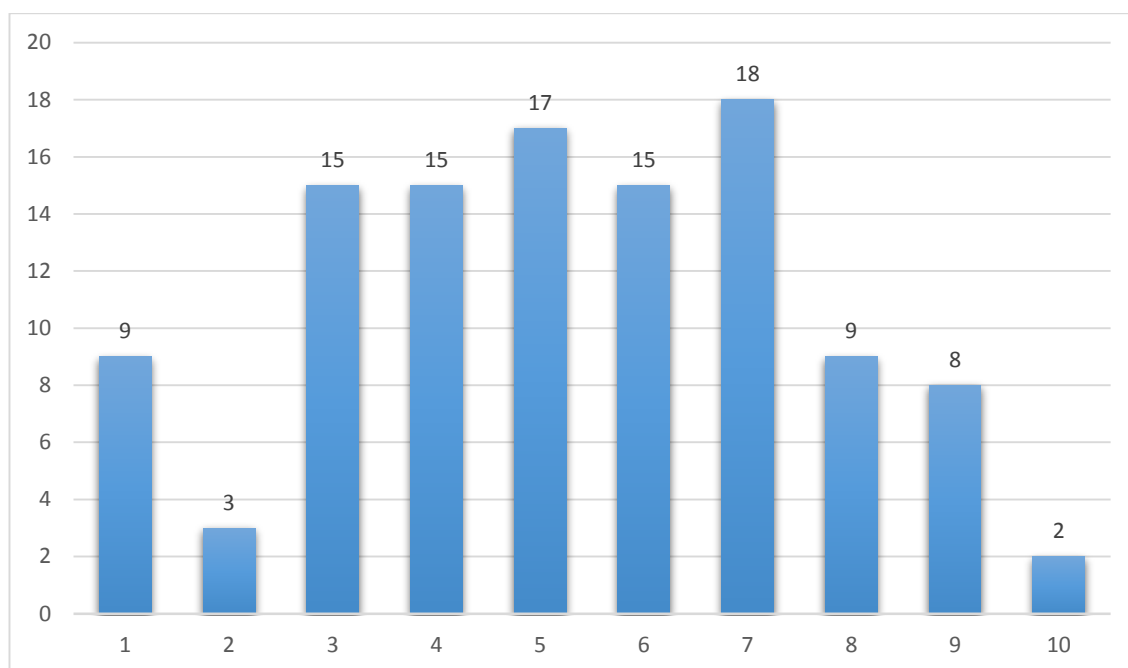
Käesoleva magistritöö teoreetilises osas käsitleb töö autor sotsiaalse ettevõtluse olemust ja selle eesmäärke ühiskonnas. Töös tuuakse välja mitmete erinevate autorite definitsioone ja mõtteid sotsiaalsest ettevõtlusest ning mitmed autorid käsitlevad sotsiaalset ettevõtlust erinevat moodi. Lisaks käsitletakse sotsiaalse ettevõtlusega tegelevaid inimesi, vajalikke iseloomuomadusi ja tuuakse näiteid. Sellega seoses uuris töö autor sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest ja sotsiaalsele ettevõtjale vajaminevaid iseloomuomadusi.

Viimastel aastatel on sotsiaalne ettevõtlus pakkunud huvi kogu maailmas. Sotsiaalne ettevõtlus tegeleb läbi ettevõtluse mõne ühiskonna kitsaskohaga, et aidata kaasa ühiskonna arengule ja paremaks muutmisele. Nende ettevõtete tegevuses nähakse

potentsiaali tuua ühiskonda olulisi muudatusi ja lahendusi, mis traditsioonilisele ettevõtlusvormile ei ole tavapärane lähenemine ja põhieesmärgiks (Mis on ..., 2016).

Ankeetküsitluses uuriti 111 sotsiaalalal töötavalt ja õppivalt inimestelt olemasolevaid teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest. Küsitluses paluti hinnata 10 punkti skaalal oma teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest. Joonisel 3 tähendab number 1, et inimesel ei ole üldse teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest, number 10 tähendab, et küsitluses osalenud inimene omab väga häid teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest.

Joonis 3. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimestel on keskmised teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest.

Eestis on olemas mitu organisatsiooni, kes tegelevad sotsiaalsete ettevõtetega ja info jagamisega soovijatele. Eestis on praegusel hetkel kõige rohkem tuntud sotsiaalsete ettevõtetega tegelev Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik (SEV). Antud organisatsiooni eesmärgiks on sotsiaalsete ettevõtete arvu, suutlikkuse ja mõju suurendamine Eestis ning sotsiaalse ettevõtluse väärtustamine tegevusvaldkonnana meie ühiskonnas. Võrgustik lähtub oma tegevuses vabaühenduste eetikakoodeksist (<http://sev.ee/esileht/mis-on-sev/>). Nagu joonisel 3 on näha, hindasid vastajad oma teadmisi enamasti keskmisele tasemele. 2 küsitluses osalenut hindasid oma teadmisi suurepäraseks 10 punktilisel skaalal, kus

suurim arv näitas, et teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest on väga head. Küsitluses osalenutest pidasid 9 inimest oma teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest väga halvaks ja nad väitsid, et ei tea sellest mitte midagi.

Ankeetküsitluses palus autor kirjeldada mida peavad sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed sotsiaalseks ettevõtluseks. Vastuseid oli väga erinevaid. 2 küsitlusele vastajat pakkusid, et sotsiaalne ettevõtlus on „Teeme ära“ kampaania.

Teoorias tõi autor välja, et sotsiaalse ettevõtluse eesmärgiks on ühiskonnas esile kutsuda positiivne muutus läbi teenitava ettevõtlustulu ja suunata oma kasum tegevuse edasiarendamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks. See eristabki neid traditsioonilisest ettevõtlusvormist (Mis on ..., 2016). Sotsiaalne ettevõtte on sisuliselt majandusüksus, mis tegutseb inimeste huvides, pakkudes turule kaupu või teenuseid. Küsitluse vastustes toodi välja mis sotsiaalne ettevõtlus on.

Tabel 1. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste kirjeldused sotsiaalsest ettevõtlusest.

Arvamused sotsiaalsest ettevõtlusest	Vastanute arv
Äritegevus, milles on oluline osa mõne sotsiaalse probleemi või kitsaskoha parandamisel. Sotsiaalne ettevõtte võib tegutseda ükskõik millises valdkonnas, peab teenima ühiskondlikke huve, lahendama kitsaskohti, kasutama saadud tulu oma eesmärgi saavutamiseks.	37
Ettevõtluse üks vorme, mis tegeleb sotsiaalteenustega, sotsiaalsete gruppidega ja nende jaoks oluliste teemadega.	9
Sotsiaalse suunitlusega organisatsioonid, mis tahavad pakkuda lahendust mõnele põletavale sotsiaalsele probleemile. Siia alla kuuluvad ka MTÜ-d, kes küll kasumile pole orienteeritud.	7
Ettevõtlus, mille eesmärgiks on pakkuda mõne ühiskonna probleemkohale lahendust või leevendust, seda tehes kaasates ka kogukonda ja luues töökohti.	4
Ettevõtlus, mis püüab aidata kaasa sotsiaalsete probleemide lahendamisele pakkudes selleks vastavaid tooteid või teenuseid. Sotsiaalne ettevõtlus on toodete või teenuste müügiga tegelev ettevõtte	4

või MTÜ mille abil saab lahendada mõnd sotsiaalprobleemi või ühiskonnas olevat kitsaskohta.	
Sotsiaalselt haavatavate rühmade heaolu suurendamisele suunatud ettevõtlus	2
Kui ettevõtte pakub tööd haavatavatele gruppidele või kui ettevõtte tegevus on suunatud mingi sotsiaalse probleemi lahendamisele nii lühemas kui pikemas perspektiivis.	2
Ettevõtluse vorm, mis ei ole suunatud alati kasumi saamisele, tulu suurendamisele, aga mille kaudu lahendatakse mingit sotsiaalset probleemi või probleemide ringi.	2
Sotsiaalne ettevõtlus on ettevõtluse üks vormidest, mis on loodud mingi sotsiaalse probleemi leevendamiseks.	2
Ei oska kirjeldada	4

Teoreetilises osas tõi autor välja, et sotsiaalse ettevõtte all mõistetakse organisatsiooni, mis erineb traditsioonilisest ettevõttest organisatsioonikäitumise sotsiaalsete väärtuste poolest. Nimelt sotsiaalne ettevõtlus on organisatsiooni ja kommunikatsiooni vorm, milles on ühinenud omavahel ettevõtlus ja sotsiaalne vastutus ja organisatsiooni tegevused on suunatud eelkõige kogukonna vajadustele (Kendell, Gill, Cheney, 2009). Sotsiaalse ettevõtluse väärtuseks on tegeleda ühiskonnas mõne kitsaskohaga, kuid samas teenida kasumit jätkusuutlikkuse tagamiseks. Kasumiga arendatakse sotsiaalset ettevõtet edasi ja samas üritatakse mõjutada ühiskonda positiivselt.

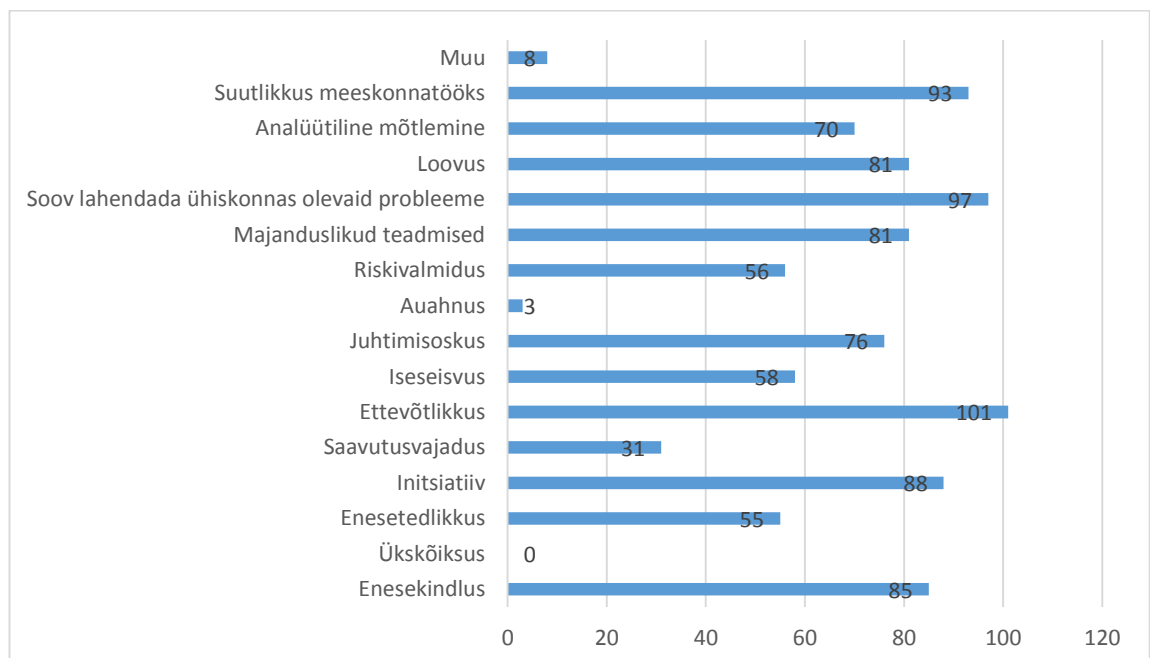
Uurimuses tuli välja, et kõige rohkem kirjeldavad sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed, et sotsiaalset ettevõtlust kui äritegevust, milles on oluline osa mõne sotsiaalse probleemi või kitsaskoha parandamisel. Vastusena toodi välja, et sotsiaalne ettevõtte võib tegutseda ükskõik millises valdkonnas, kuid peab teenima ühiskondlikke huve, lahendama kitsaskohti ning kasutama saadud tulu oma eesmärgi saavutamiseks. Samuti toodi suuremas osas välja, et see on ettevõtluse üks vorme, mis tegeleb sotsiaalteenuste osutamisega, erinevate sotsiaalsete gruppidega ja nende jaoks oluliste teemadega. Sotsiaalseid ettevõtteid kirjeldati kui sotsiaalse suunitlusega organisatsioone, mis soovivad pakkuda lahendusi mõnele põletavale sotsiaalsele probleemile. Siia alla kuuluvad ka MTÜ-d, kes pole kasumile orienteeritud.

4.2.2. Sotsiaalsed ettevõtjad

Töö teoreetilises osas tõi autor välja erinevaid seisukohti sotsiaalse ettevõtja olemusest ja vajaminevatest iseloomu omadustest. Põhiliseks peetakse ettevõtlikkust, sest see viitab inimesele, kellel suudab oma mõtteid tegudeks muuta. Oluline on veel oskus kavandada ja läbi viia erinevaid projekte, mis aitavad saavutada oma eesmärgid. Iseloomuna eeldab see loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust. Need on aluseks konkreetsematele oskustele ja teadmistele. Need teadmised ja hoiakud tulevad kasuks kõikidele ka igapäevaelus ning aitab mõista töötajatel oma töö konteksti ja kasutada ära erinevaid võimalusi (Euroopa Komisjon, 2005).

Ankeetküsitluses uuris autor, millised on vajaminevad sotsiaalse ettevõtja iseloomuomadused sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste arvates. Uurimusest selgus, et 111 vastanust pidas 101 oluliseks iseloomujooneks ettevõtlikkuse olemasolu ja soovi lahendada ühiskonnas olevaid probleeme.

Joonis 4. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste arvates olulisemad sotsiaalse ettevõtja iseloomuomadused.

Kõige vähemtähtsateks iseloomuomadusteks peeti ükskõiksust ja auahnust. Samuti tuli küsitluses välja, et vähemtähtsaks peeti ka saavutusvajadust. Erinevad autorid välja toonud, et eduka ettevõtja tüüpilisteks iseloomuomadusteks võib pidada saavutusvajadust, initsiatiivi, enesekindlust, eneseteadlikkust, koostöövõimet, loovust ja auahnust (Kaseniit, 2010).

Vastuse variandi Muu alla oli toodud lisaks vajamineva iseloomu omadusena seadusekuulekust, sest see on igal elualal oluline. Küsitluse vastustes toodi välja omadustena hoolimine, hea stressitaluvus, kannatlikkus, empaatiavõime, sallivus, tasakaalukus ja tahe olla kursis ning tegeleda antud valdkonnaga.

4.3. Sotsiaalsed ettevõtted

Sotsiaalne ettevõtlus tähendab uusi, loovaid lahendusi pikaajalistele probleemidele ühiskonnas. Autor palus ka nimetada sotsiaalseid ettevõtteid, tuua näiteid.

Tabel 2. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste näited sotsiaalsest ettevõttest

Sotsiaalne ettevõte	Vastanute arv
MTÜ Abikäsi	13
Toidupank	12
Uuskasutuskeskus	10
SA Maarja Küla	10
Koduhooldusega tegelevad ettevõtted , isiklikud abistajad invaliidide transport jne.	8
Erinevad MTÜ-d	7
Eralastekodud nagu SOS Lasteküla	6
MTÜ Tagurpidi Lavka	5
Ei tea	4
Firmad, kes palkavad puudega töötajaid või pakuvad kohandatud töökohti (nt kodus töötamise võimalus).	4
Toetatud elamine, hooldekoduteenus jne	3

Terve Eesti Sihtasutus	3
Teeme Ära	2
SA Domus Dorpatensis	2
MTÜ Avitus	2
MTÜ Eesti Pimemassööride	2
Varjupaigad	2

Kõige rohkem toodi küsitluse vastustes välja MTÜ Abikäsi, mis on sotsiaalne ettevõtte. See loodi 2009. aastal eesmärgiga parandada erivajadustega inimeste tööhõivet. Tuule sai ettevõtte tiibadesse uute ettevõtjate konkursist Ajujaht 2010, kust võideti sotsiaalse ettevõtte eriauhind. Algselt oli ettevõtte ideeks vahendada inimesi tööturule, kuid nüüdseks on organisatsioon välja kujunenud töökeskuseks. Suunatakse inimesi avatud tööturule alles siis, kui ta on omandanud enda erialal vajaliku kompetentsi (MTÜ Abikäsi, 2016).

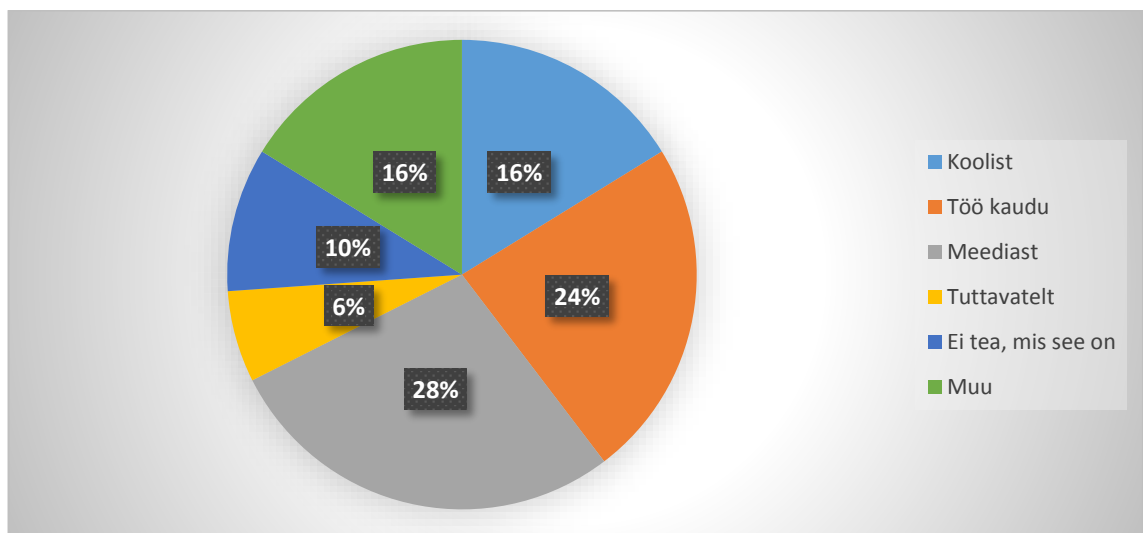
Lisaks nimetati sotsiaalse ettevõtteks ka Toidupank, mille tegevus on saanud meedias suurt kajastust. Toidupank aitab kaasa raiskamise vähenemisele ühiskonnas, kuna paljud toidukaubad, mis varasemalt on läinud hävitamisele, jõuavad nüüd sinna, kus neid reaalselt vajatakse. Lühidalt öeldes viib Toidupank toidu sealt, kus on ülejääk, sinna, kus on sellest puudus (Eesti Toidupank, 2016).

Palju toodi välja veel Uuskasutuskeskust ja SA Maarja Küla. Uuskasutus on asjade korduvkasutamine või kasutatud asjale uue väärtuse ja kasutuseesmärgi andmine. Kui taaskasutuse puhul peetakse eelkõige silmas pakendite, paberi ja muude esemete ümbertöötlemist toormaterjaliks, siis uuskasutuse eesmärk on asja kasutusaja pikendamine või tema väärtuse suurendamine (Uuskasutuskeskus, 2016). Maarja Küla on kogukond Lõuna-Eestis, kus elavad intellektipuudega täiskasvanud saavad nautida rahuldust pakkuvat ja mõtestatud igapäeva- ja tööelu. Külas elavad inimesed ei ole kliendid, vaid elanikud, kes oma elu ise korraldavad. Et nad sellega paremini toime tuleks, on külas tööpereliikmed, kes vajadusel aitavad (Maarja Küla, 2016). Põhjalikum tagasiside on välja toodud Lisas.

4.4. Varasemad teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest

Küsitluses uuriti varasemate sotsiaalse ettevõtluse alaste teadmiste olemasolu ja enamlevinud infoallikaid, kust sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed informatsiooni sotsiaalsest ettevõtlusest on saanud. Eestis on sotsiaalsest ettevõtlusest järjest rohkem rääkima hakatud ja praegusel hetkel on kõige tuntum Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik. Kuid küsitluses selgus, et enim on teadmisi ja infot sotsiaalsest ettevõtlusest saadud meediast ja töö kaudu. Vähem infot on saadud koolist või tuttavatelt ja 11 vastanut ei tea, mis on sotsiaalne ettevõtlus.

Joonis 5. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste varasemad teadmised, mis on saadud sotsiaalse ettevõtluse kohta.

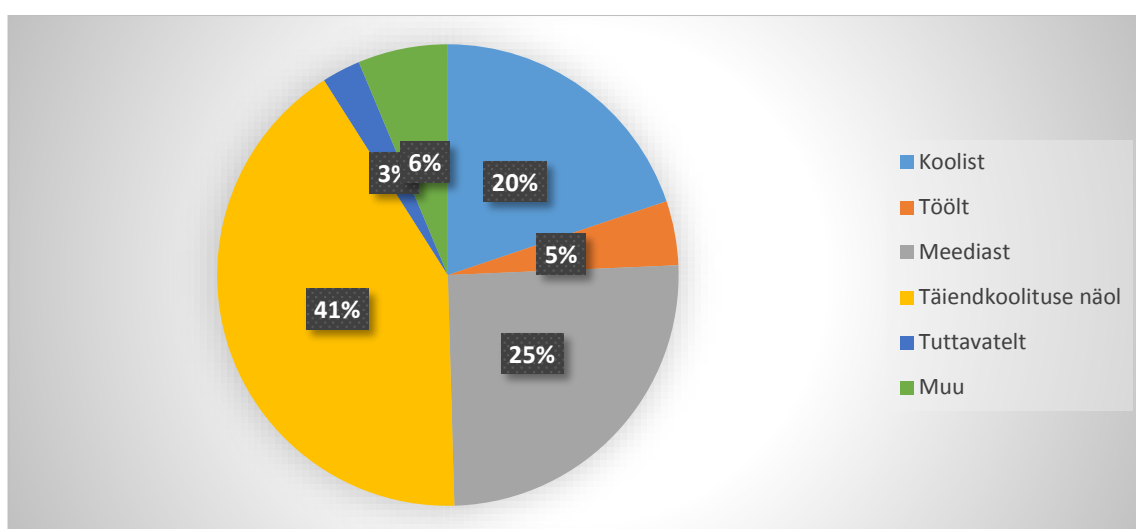
Küsitluses vastanutest 18 olid valinud vastusevariandiks „muu“ ja lisanud täpsustavalt, et on varasemaid teadmisi saanud olles vabatahtlikuna tööl Domus Dorpatensis, raamatutest, osaledes mentorina koolinoorte ettevõtlusprogrammis ENTRUM, osaledes sotsiaalala ettevõtmistes. Samuti toodi veel välja, et kuna püütakse inimesi aidata ja kogukonda paremaks muuta, ollakse ka sotsiaalse ettevõtluse olemuse ja eesmärkidega kursis. Teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest on saadud veel internetist ja osaledes erinevatel koolitustel.

Uurimuses sooviti välja selgitada sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste huvi saada lisateadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest ja sellega seonduvast. Ankeetküsitluses uuriti ka, et

millistest allikatest oodatakse kõige rohkem informatsiooni ja teadmisi sotsiaalse ettevõtluse kohta.

Küsitluse tulemusena selgus, et väga suur osa vastanutest ootavad lisateadmisi täiendkoolitustelt. 46 küsitluses osalejat soovivad täiendkoolitusi ja 28 vastanut ootavad infot ja teadmisi meediast. 22 küsitluses osalejat ootab lisateadmisi erialaõppe osana ja 3 inimest oma tuttavatelt. 7 inimest oli valinud vastusevariandiks „muu“, tuues välja, et otsest ootust teadmisi saada ei ole, kuid võimalusel võiks seda saada koolist, koolitustelt ja miks mitte ka meediast. Samuti toodi vastustest veel välja, et oleks kõige suurem soov ise teadmisi ja informatsiooni otsida raamatutest ja internetist, kui selleks huvi on. Lisaks mainiti, et informatsiooni võiks saada veel lastevanemate tugigrupist.

Joonis 6. Allikad, kust oodatakse enim informatsiooni ja teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest.

Küsitluse tulemustest ilmnes, et enamus uurimuses osalenutest teavad mis on sotsiaalne ettevõtlus ja soovivad saada lisateadmisi. Kuna on olemas eelteadmised sotsiaalsest ettevõtlusest, siis uuris autor ka sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste võimalikke ideesid sotsiaalses ettevõtluses osalemiseks ning et kas nähakse oma töös sotsiaalset probleemi, mida võiks või oleks võimalik sotsiaalse ettevõtluse abil lahendada. Vastuseid oli erinevaid, kuid selgus, et pole varasemalt sellele mõeldud ja ei osata vastata.

Tabel 3. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste ideed ja mõtted sotsiaalseks ettevõtluseks.

Küsitluse vastused	Vastanute arv
Ei ole varasemalt sellele mõelnud	47
Eakatele mõeldud erinevad teenused ja programmid sotsiaalse ettevõtteks.	11
Erinevad teenused ja programmid puuetega inimestele.	8
Maapiirkondadesse luua erinevate probleemidega tegelemiseks sotsiaalseid ettevõtteid, mis aitaksid elu maal edendada ja arendada.	6
Erinevad teenused ja tegevused töötutele.	4
Noorte ja laste vabaaja sisustamine	4
Programm käitumisprobleemidega noortele, kes ei täida koolikohustust ja kes ei tea mida oma eluga teha ning keegi ei ole osanud ka aidata leidmaks oma eesmärgi või keskenduda mingile hobile.	4
Pakkuda lisavõimalusi erahoolekandetasutuste näol. Tehes seda oma vallas seda saab luua juurde töökohti, et vähendada tööpuudust ja toimetulekutoetuse saajate hulka.	4
Asenduskodus elavatele lastele ja nende vanematele mõeldud teenused ja programmid.	4
Tugiisikuteenused - noortele peredele, üksikemadele, noortele õigusrikkujatele, lastekodust ellu astujatele jne.	3
Inimkaubandusega tegelemiseks mõeldud organisatsioonid	3
Vanglast vabanenute rehabiliteerimine. Vanglast vabanenute resotsialiseerimine e. tagasi sotsiaalellu sisse viimine. Selleks võiks luua päevakeskuse, mis oleks ka vabatahtlikute klubi, kuhu neid suunaks kriminaalhooldaja. Sinna võib mõelda veel palju asju, mis oleks uudset, pakuksid huvi "uue elu" alustamiseks ning motiveeriks inimesi tõsta oma elukvaliteedi. Vanglast vabanenud kinnipeetavad saavad hiljem töötada teiste vanglast vabanenud isikute tugiisikutena MTÜ raames.	3

Uurimuse tulemustest selgus, et enim soovitakse osutada erinevaid teenuseid ja luua tugistruktuure eakatele inimestele, mille abil pakkuda üksikutele eakatele lisateenimise- ja aktiivse suhtlemise võimalusi. Samuti on soov osutada erinevaid teenused, mida näiteks KOV ei osuta või ei suuda osutada, nt. töökohad puuetega või väiksema võimekusega inimestele. Vastustes toodi ka välja, et võiks pakkuda eakatele tugiisikuteenusena eakate transporti arsti juurde, poodi või apteegi külastust koos saatjaga. Sooviti võimalusel asutada eakate abistamiseks sotsiaalne ettevõte, et erinevate teenuste kaasabil pikendada oluliselt eakate iseseisvat toimetulekut kodus, nt. sotsiaalse koduhooldusteenus, puude ülestöötamine, muru niitmine ja muud taolised ettevõtmised ja tegevused. Eakate inimestega soovisid tegeleda 11 küsitluses osalenud sotsiaalalal töötavat või õppivat inimest.

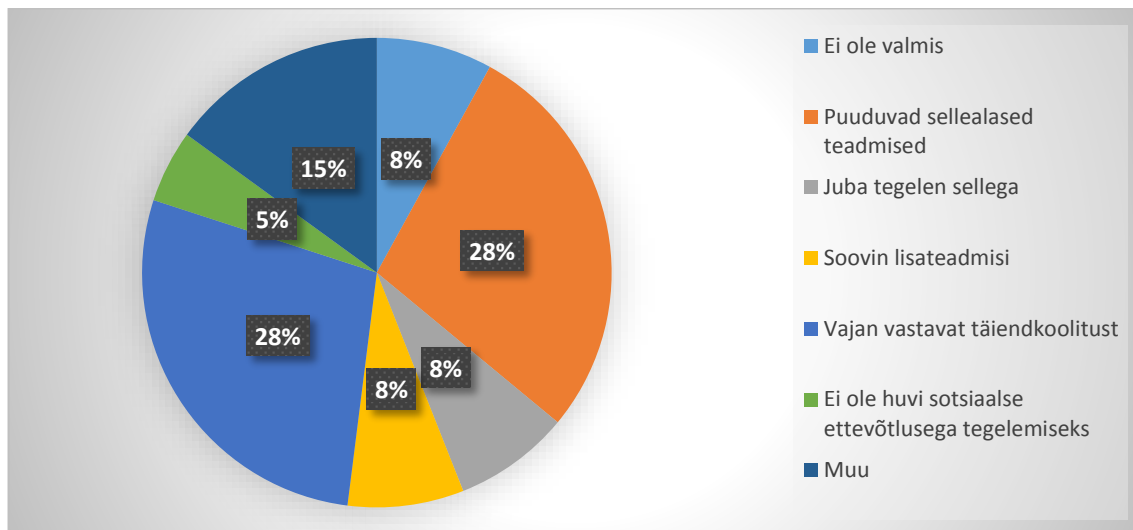
Uurimuse vastustes selgus veel, et soovitakse tähelepanu tegevuste arendamisel suunata maapiirkondadele, kus probleemide leevendamiseks saaks suurepäraselt hakkama sotsiaalne ettevõte. Toetavad teenused aitavad nendesse piirkondadesse tuua rohkem aktiivseid inimesi, samuti parandada maapiirkondades erinevate ja tihtipeale kallite teenuste kättesaadavust. Ettevõtete loomisega annaks luua maapiirkondadesse uusi töökohti ja pakkuda võimalusi, et elu maal edendada. Kuna elu maakohtades hakkab tasapisi tarduma, siis oleks vaja elu maale tagasi viia. Küsitluse vastustes toodi välja, et suureks abiks võib olla külakeskuste rajamine ning sinna noortele asjaliku ja arendava tegevuse tekitamine.

Vastustest ilmnes, et üks siiani vähem tegeldud sihtrühm on töötud. Küsitluses osalenutel oleks valmisolek pikaajalistele töötutele tegevust pakkuda, et tekitada tööharjumust ja võimaldada igakuist sissetulekut, soodustada iseseisvat materiaalselt toimetulekut. Töötust oleks võimalik vähendada läbi erinevate nõustamiste ja koolituste, et nad oleksid valmis aktiivselt tööd otsima ja tööturul rakenduma, tööl püsima jääma.

4.5. Valmisolek iseseisvalt sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks

Ettevõtlus algab ennekõike äriideest. Samas selleks, et käivitada ettevõte, on vaja teatavaid motivaatoreid, kompetentse, aktiivsust, tugivõrgustikku. Ettevõtlusega alustamisel on idee leidmine üks esimestest sammudest. Seoses sotsiaalse ettevõtte alustamisega, uuris autor sotsiaalalal töötavatelt ja õppivatelt inimestelt nende valmisolekut iseseisvalt sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks.

Joonis 7. Sotsiaaalalal töötavate ja sotsiaaalalal õppivate inimeste valmisolek iseseisvalt sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks

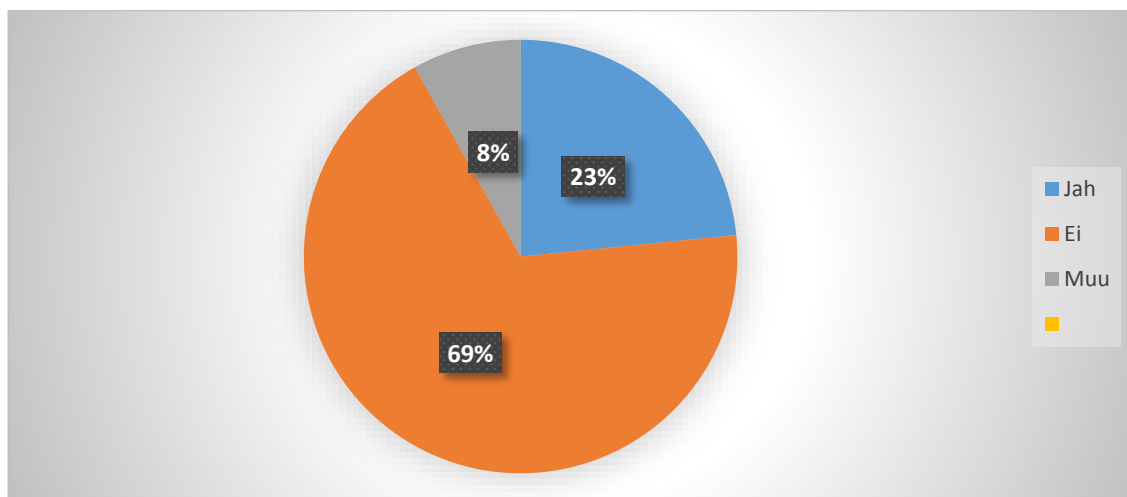

Ankeetide vastustes soovisid 28 inimest enne sotsiaalse ettevõtlusega tegelemist ja selle alustamiseks lisateadmisi täiendkoolituse näol. Samuti tõid 28 vastanut välja, et puuduvad sellealased teadmised ja 8 inimest soovivad lisateadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest. Küsitluses osalenutest 8 inimest juba tegelevad praegu sotsiaalse ettevõtlusega ning 5 vastajat ei ole huvitatud sotsiaalse ettevõtlusega tegelemisest. 15 inimest valisid vastusena „muu“ ning lisasid, et pole kindlad, kas tegutsevad praegusel hetkel sotsiaalse ettevõtlusega. Näiteks pakub üks vastajatest materiaalselt vähekindlustatud peredele tasuta perenõustamisteenust. Mitu vastajat tõid välja ajapuuduse, mistõttu ei olda valmis tegelema sotsiaalse ettevõtlusega. Samuti ei soovita täiendavat lisakoormust oma põhitöö kõrvale.

Paljudel juhtudel tegeletakse sotsiaalse ettevõtlusega alateadlikult juba ühenduse loomisest alates, kuid endale hakatakse seda teadvustama tunduvalt hiljem. Peale teadvustamise teket ning sotsiaalse ettevõtluse teema aktualiseerumist Eesti ühiskonnas, hakati suures osas ka oma tegevust selle ümber teadlikumalt planeerima (Želizko, 2014). Sotsiaalse ettevõtluse alustamiseks on oluline pühendumus, pealehakkamine, motivatsioon, visioon, hoolimine, hingega asja juures olemine. Seoses ettevõtlusega tegelemise või sellel alal tegevuse alustamise võimalikkusega, uuris töö autor, et kas

sotsiaalalal töötavad või sotsiaalalal õppivad inimesed on üksinda või koos kaaslastega hiljuti proovinud alustada mistahes sotsiaalset, vabatahtlikku või kogukondliku teenust, tegevust või algatust.

Joonis 8. Kas ollakse üksinda või koos kaaslastega hiljuti proovinud alustada mistahes sotsiaalset, vabatahtlikku või kogukondliku teenust, tegevust või algatust.

Küsitluse vastustest selgus, et 76 vastanust ei ole varasemalt proovinud alustada mistahes sotsiaalset, vabatahtlikku või kogukondliku teenust, tegevust või algatust. 26 vastanutest on varasemalt sotsiaalset ettevõtlust proovinud alustada. 9 küsitluses osalenut valisid vastusevariandiks „muu“. Vastuse alla lisati, et sellega on tegeldud ja proovitud alustada projekti tasandil. Vastustest ilmnas, et juba tegeldakse sotsiaalse ettevõtlusega või on plaan lähiajal sellega alustada. Samuti on sotsiaalse ettevõtlusega alustamine päevakorras ja arutatakse koos kaaslasega võimalusi organisatsiooni loomiseks kindlas valdkonnas. Vastustena tuli välja, et põhitöökoha kõrvalt ei ole sotsiaalse ettevõttega alustamine ega sellega tegelemine võimalik, kuid sotsiaaltöötajana toetatakse selle valdkonna arendamist.

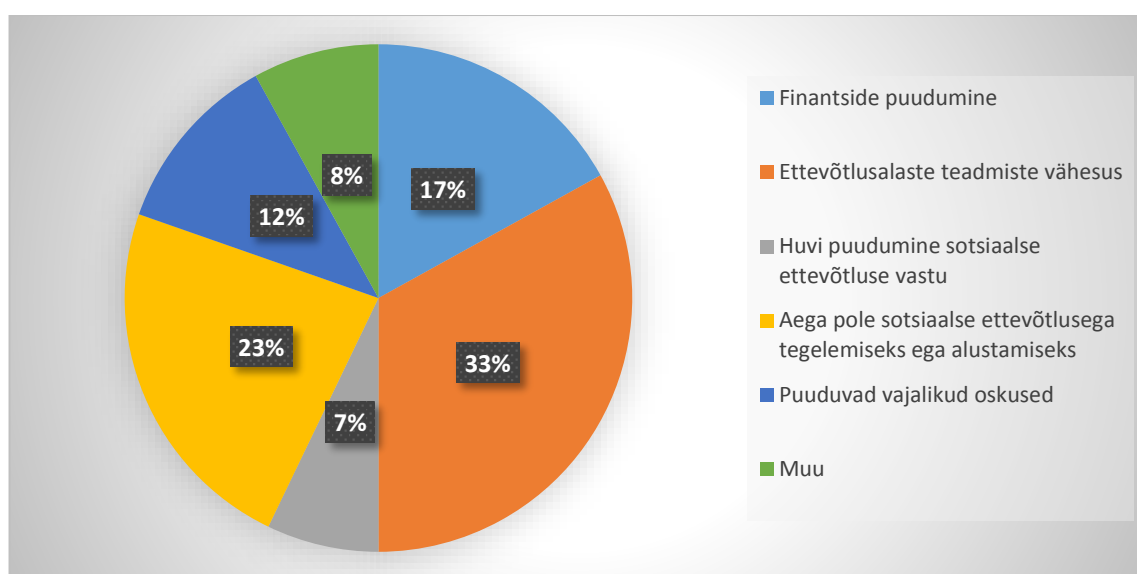
Küsitluse käigus uuriti ka sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalala õppivate inimeste arvates hetkel suurimaid takistavaid tegureid, mis on piiranguteks tegelemaks sotsiaalse ettevõtlusega. Töö teoreetilises osas on välja toodud suurimate takistustena erinevaid põhjuseid, sest tihtipeale on inimestel olemas ideed ja eesmärk, mida tahetakse ellu viia,

kuid loobutakse siiski kavandatava ettevõtte rajamisest. Selleks on asjakohaseid põhjuseid:

- majanduslikud kaalutlused, raha puudumine, ressursside nappus, liiga suur stardikapitali vajadus;
- perekondlikud asjaolud, lapsed, kodumajapidamine vms võtavad palju aega;
- õppeasutus vajab lõpetamist;
- äriidee polnud piisavalt hea, ei tasu ära;
- kartus võtta riske, riskid tunduvad ülemäära suured (Eamets, Ernits, Haabu jt, 2012).

Uurimuses oli pakutud autori poolt valikvastused, et millised on olnud üldisemad takistused sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks.

Joonis 9. Suurimad takistused sotsiaalse ettevõtluse alustamiseks ja tegelemiseks.

Küsitluse tulemustest selgus, et sotsiaalalal töötavatel ja sotsiaalala õppivatel inimestel on suurimaks takistuseks sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks ja selle alustamiseks ettevõtlusalaste teadmiste vähesus. Samuti toodi välja aja ja finantside puudumist. Vähesemal määral on takistuseks saanud oskuste ja huvi puudumine. Huvi puudus 111 küsitlusel osalenutest 8-l vastanul. 9 vastanut olid valinud vastusevariandiks Muu, millega toodi välja, et ollakse põhimõtteliselt valmis sellega tegelema, kuid soovitakse eelnevalt erinevates organisatsioonides töötada ja kogemusi saada. Tulevikus võidakse

sedal valikut täiesti kaaluda ja päevakorda võtta. Samuti on lisatud, et takistusi polegi ja juba tegeletakse sellega ja saab alustada väheste vahenditega ka. Osa vastanutest on välja toonud, et takistusteks on kombinatsioon finantside puudumisest ja ettevõtlusalaste teadmiste vähesusest. Lisaks eeldab sotsiaalne ettevõtlus lisarahastamist ja nende käivitamine on üpris keerukas, Ettevõtted sobiksid hästi sotsiaalalaga tegelevate asutuste juurde, kus nad suudavad pakkuda abiteenuseid. Vastusevariandi Muu all toodi veel välja, et olemasoleva töökoormusega ei ole võimalik alustada sotsiaalse ettevõtlusega.

Uurimuses paluti täpsemalt kirjeldada, millised teadmised või oskused sotsiaalalal töötavatel ja õppivatel inimestel praegusel hetkel puuduvad seoses sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks. Vastuseid oli erinevaid, kuid valdavalt oli vajaka üleüldisematest sotsiaalse ettevõtluse ja selle toimimisega seonduvatest teadmistest ja seadusandluse ning juriidiliste teadmistega seonduvast.

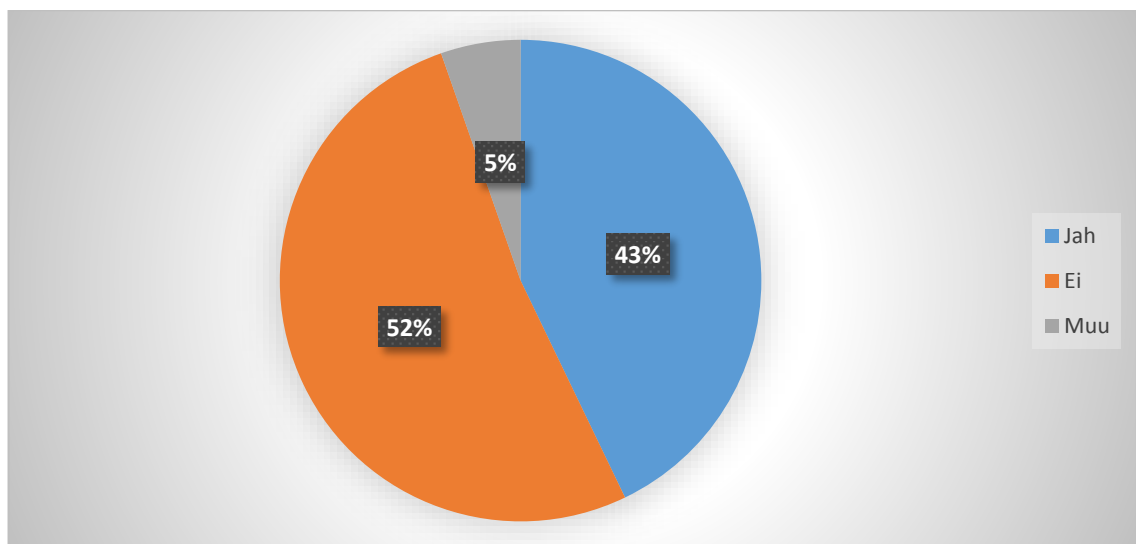
Tabel 4. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste täpsemad kirjeldused teadmistest või oskustest, mis täpsemalt praegusel hetkel puuduvad.

Küsitluse vastused	Vastanute arv
Üleüldised teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest ja selle toimimisest	25
Majanduslikud teadmised	21
Seadusandlus, juriidiline pool	19
Ettevõtlusprotsess, selle alustamine	15
Finantside puudumine	12
Ideede puudumine	11
Aja puudumine	10
Ettevõtlusalased teadmised	9
Ei oska välja tuua	7
Juhtimisalased teadmised	7
Pikaajalise tegevusplaani ja äriplaani koostamisest	6
Finantside leidmine	5
Partnerite leidmine, koostöö teiste organisatsioonidega	3
Huvi puudumine sotsiaalse ettevõtluse vastu	3
Motivatsiooni leidmine	3

Projektide kirjutamine	2
Turundusalased teadmised	2
Riskide maandamine	1
Puudub ettekujutus ettevõtja elustiilist	1

Küsitluses osalenutest tõid 19 vastanut välja juriidilise poole ja seadusandlusega seotud teadmiste puudumise. Lisati, et ei teata FIE, MTÜ ja OÜ tegutsemise juriidilise poole kohta. Soovitakse lisainfot sotsiaalse ettevõtluse ärimudeli kohta, et kas tegutseda FIE, OÜ või MTÜ-na. Samuti üks vastanutest mainis, et tal on mingid ideed, kuid ei ole kindel kas need kuuluvad sotsiaalse ettevõtluse alla. 15 küsitluses osalenutest puuduvad teadmised sotsiaalse ettevõtluse alustamisest ja üleüldisest ettevõtlusprotsessist. Paljudel vastanutel on praegusel hetkel idee olemas, kuid majandusalastest teadmistest jääb puudu. Vastustes toodi välja ka varasemate kogemuste puudumist ja soovi praktiliselt näha sotsiaalse ettevõtluse tööd ja tegemisi. Küsitluses uuriti, kas on olemas varasemaid kokkupuuteid ja kogemusi mõne sotsiaalse ettevõttega.

Joonis 10. Varasemad kokkupuuted ja kogemused mõne sotsiaalse ettevõttega.

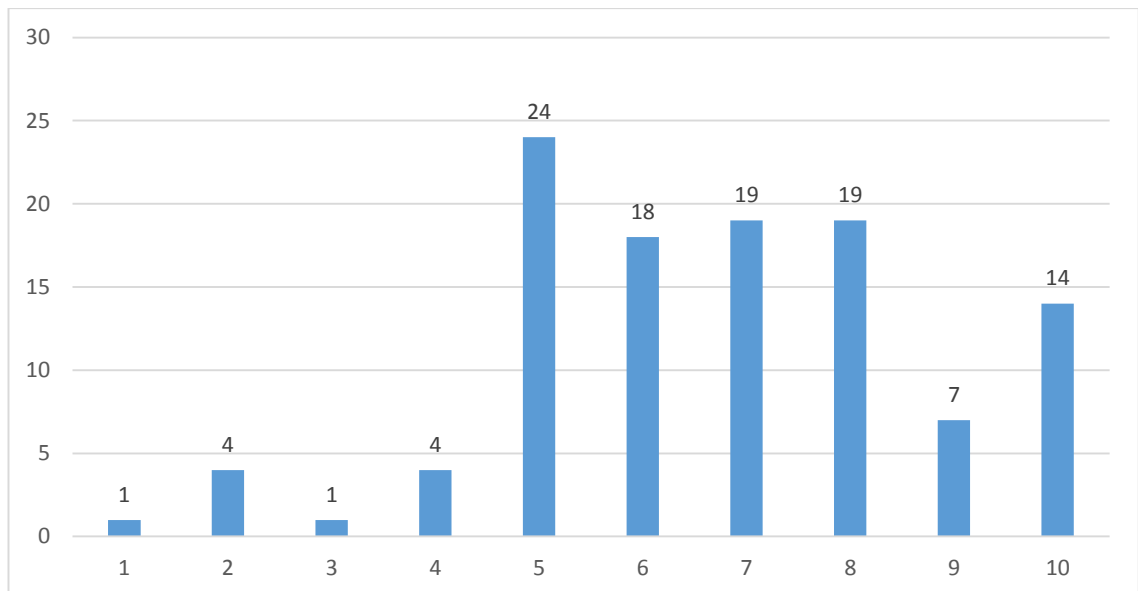
58 vastanut ei ole varasemalt kokku puutunud sotsiaalse ettevõttega ega teinud koostööd. Samas 48 inimesel on olemas kogemused koostöös mõne sotsiaalse ettevõttega. „Muu“ vastusevariandi oli valinud 6 vastanut ja nad lisasid, et on varasemalt koostööd teinud

Toidupangaga, kuid pole kindlad kas tegemist on sotsiaalse ettevõttega, mistõttu ei julgenud panna jaatavat vastust.

4.6. Huvi sotsiaalse ettevõtluse ja täiendkoolitustel osalemise vastu

Sotsiaalseid ettevõtjaid – loovaid, järjekindlaid kõigutamatu motivatsiooniga indiviide – on vaja selleks, et tagant tõugata uuendusi, mis on ühiskonnale vajalikud tema kõige tõsisemate probleemidega tegelemisel (Bornsetin, 2004). Sotsiaaltöötajatel ja seda ala õppivatel inimestel on tihtipeale olemas huvi pakkuv sotsiaalne probleem ühiskonnas, millega ta soovib tegeleda ning parandada. Sotsiaalne ettevõtja kasutab ettevõtlust, et tuua ühiskonda positiivseid sotsiaalseid muutusi. Seoses sellega, soovis autor uurida üldist huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise vastu sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalala õppivate inimeste seas.

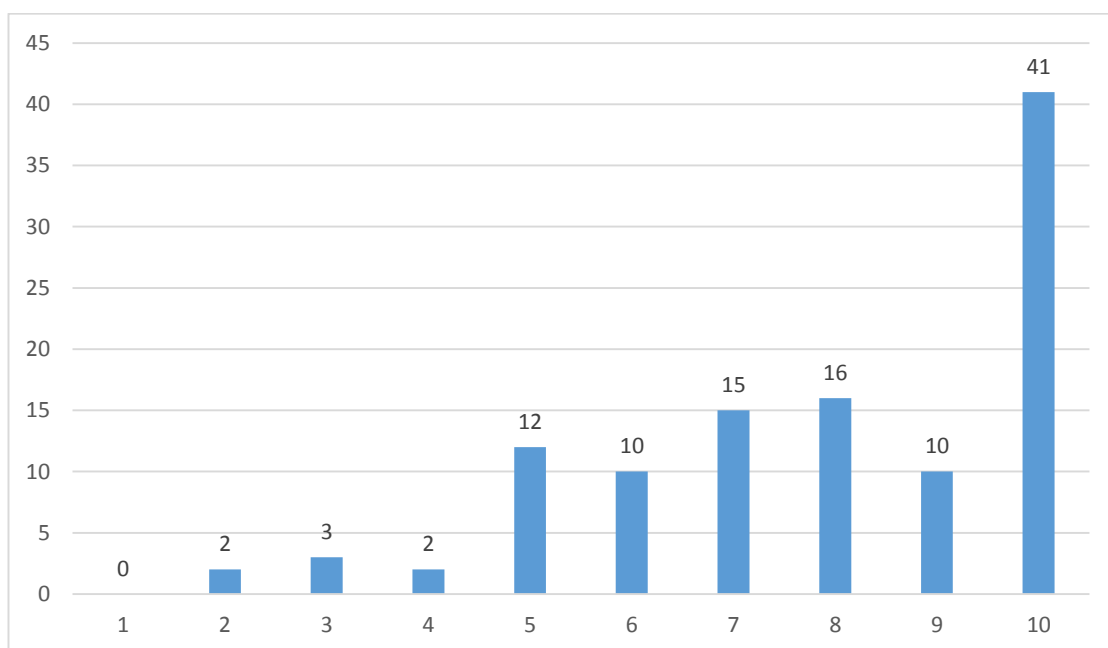
Joonis 11. Sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalalal õppivate inimeste üldine huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise vastu.

Tänapäeva inimestel on vabadus, aega, raha ja vahendeid, tervist, valgustatust, ühiskondlikku mobiilsust ja enesekindlust lahendada uute julgete meetoditega erinevaid sotsiaalprobleeme ühiskonnas (Bornstein, 2004). Uurimues osalenuid oli 111 ja nendest

vastanutest 1-l pole mingit huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks. Suurim arv vastanutest on valinud 5, mis jätab rohkem valikuvõimalusi. 14 vastanut on väga huvitatud sotsiaalse ettevõtlusega tegelemisest. Suurem osa vastanutest jääb vahemikku 5 – 10, mis on väga positiivne ja näitab, et huvi sotsiaalse ettevõtluse vastu on olemas. Uurimuses tuli välja, et väga palju on puudu erinevatest oskustest ja teadmisest seoses sotsiaalse ettevõtlusega ja selle alustamisega. Mitmes vastustes kajastus soov omandada lisateadmisi ja läbida täiendkoolitusi sotsiaalse ettevõtluse teemal. Uurimuse viimase küsimusega soovisime teada, et kas sotsiaalalal töötavatel ja sotsiaalalal õppivatel inimestel on huvi sotsiaalse ettevõtluse alast täiendõppest tulevikus.

Joonis 12. Sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalalal õppivate inimeste huvi sotsiaalse ettevõtluse alast täiendõppest tulevikus.

Küsitluses selgus, et väga suur osa oleks huvitatud sotsiaalse ettevõtluse alast täiendõppest tulevikus ning sooviks saada lisateadmisi. 41 vastanut on valinud, et on väga huvitatud täiendõppest. Ükski uurimuses osaleja pole täiendõppe vastu. Enamus vastuseid jääb 5 – 10 vastuse punkti juurde, mis näitab suurt huvi sotsiaalse ettevõtluse vastu ja soovi sellega tegeleda.

Arutelu

Käesoleva uurimuse tulemuste analüüsi põhjal võib järeldada, et sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalalal õppivate inimeste huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks on kõrge ja samuti valmisolek tegeleda sotsiaalse ettevõtlusega on heal tasemel, kuid vajatakse täiendõpet ja lisakoolitusi erinevatel ettevõtlusega tegelemiseks vajaminevatel teemadel. Nendeks teadmisteks oleks üleüldisemad sotsiaalse ettevõtlusega ja selle toimimisega seonduvad teadmised ja seadusandlus ning juriidilised teadmised. Samuti soovitakse juurde lisateadmisi majandusest ja ettevõtlusest, et saada hea idee. Lisaks soovitakse täiendõppe toel saada teadmisi sotsiaalse ettevõtluse alustamisest, finantside leidmisest ja koostööst erinevate organisatsioonidega.

Uurimuses käsitleti sotsiaalse ettevõtluse olemust ja selle eesmärgi ühiskonnas. Ankeetküsitlusele vastanutest teadis suurem osa ettevõtluse üldist definitsiooni ja oskas välja tuua, mis on sotsiaalse ettevõtluse põhieesmärgiks ja tegevuse sisuks. Oli ka neid, kes ei teadnud, mis on sotsiaalne ettevõtlus ega osanud küsimustele vastata. Teoreetilises osas tõi autor välja, et Eestis on olemas mitu organisatsiooni, kes tegelevad sotsiaalsete ettevõtetega ja info jagamisega soovijatele. Eestis on praegusel hetkel kõige rohkem tuntud sotsiaalsete ettevõtetega tegelev Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik. Küsitluses uuriti, kuidas hindavad sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed oma teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest. Uurimusest selgus, et hinnatakse oma teadmisi enamasti keskmisele tasemele, kuid oli ka neid kes hindasid oma teadmisi maksimaalsele tasemele. See näitab, et sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed on kursis sotsiaalse ettevõtlusega, kuid need teadmised on pigem pinnapealsemad, kui põhjalikud. Seoses sellega palus autor välja tuua sotsiaalse ettevõtluse definitsioon oma sõnadega. Vastuseid oli väga erinevaid. Teoreetilises osas tõi autor välja, et sotsiaalse ettevõtte all mõistetakse organisatsiooni, mis erineb traditsioonilisest ettevõttest organisatsioonikäitumise sotsiaalsete väärtuste poolest. Nimelt sotsiaalne ettevõtlus on organisatsiooni ja kommunikatsiooni vorm, milles on ühinenud omavahel ettevõtlus ja sotsiaalne vastutus ja organisatsiooni tegevused on suunatud eelkõige kogukonna vajadustele (Kendell, Gill, Cheney, 2009). Sotsiaalse ettevõtluse väärtuseks on tegeleda ühiskonnas mõne kitsaskohaga, kuid samas teenida kasumit jätkusuutlikkuse tagamiseks. Kasumiga

arendatakse sotsiaalset ettevõtet edasi ja samas üritatakse mõjutada ühiskonda positiivselt.

Uurimuses tuli välja, et kõige rohkem kirjeldavad sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed sotsiaalset ettevõtlust kui äritegevust, millel on oluline osa mõne sotsiaalse probleemi või kitsaskoha parandamisel. Sotsiaalne ettevõtte võib tegutseda ükskõik millises valdkonnas, peab teenima ühiskondlikke huve, lahendama kitsaskohti, kasutama saadud tulu oma eesmärgi saavutamiseks. Samuti toodi enamaltjaolt välja, et see on ettevõtluse üks vorme, mis tegeleb sotsiaalteenustega, sotsiaalsete gruppidega ja nende jaoks oluliste teemadega. Sotsiaalseid ettevõtteid kirjeldati kui sotsiaalse suunitlusega organisatsioone, mis tahavad pakkuda lahendust mõnele põletavale sotsiaalsele probleemile ning sinna alla kuuluvad ka MTÜ-d, kes küll kasumile pole orienteeritud.

Teooria osas tõi autor välja sotsiaalse ettevõtja ja tema vajalikud iseloomuomadused sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise jaoks. Uurimuses küsiti sotsiaalalal töötavatelt ja õppivatelt inimestelt vajalikke iseloomuomadusi sotsiaalsel ettevõtjal, kus selgus, et 111 vastanust 101 peavad oluliseks iseloomujooneks ettevõtlikkuse olemasolu ja soovi lahendada ühiskonnas olevaid probleeme. Samuti teooria osas tõi autor välja erinevaid arvamusi sotsiaalse ettevõtja olemusest ja iseloomuomadustest. Põhiliseks vajaminevaks omaduseks peetakse siiski ettevõtlikkust, sest see viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta. See eeldab loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte (Euroopa Komisjon, 2005).

Uurimuses sooviti teada sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise vastu. Seoses sellega soovis käesoleva uurimuse autor teada, et mis on sotsiaalalal töötavatele ja sotsiaalala õppivatele inimestele praegusel hetkel suurimaks takistuseks tegelemaks sotsiaalse ettevõtlusega. Töö teoreetilises osas on välja toodud suurimate takistustena erinevaid põhjuseid, sest tihtipeale on inimestel olemas ideed ja eesmärk, mida tahetakse ellu viia, kuid loobutakse siiski kavandatava ettevõtte rajamisest. Küsitlusest selgus, et sotsiaalalal töötavatel ja sotsiaalala õppivatel inimestel on saanud suurimaks takistuseks sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks ja selle alustamiseks ettevõtlusalaste ja majandusalaste teadmiste vähesus. Samuti toodi välja aja ja finantside puudumise. Vähesemal määral on takistuseks saanud oskuste ja huvi puudumine.

Uurimustöös soovis autor teada saada sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste üldist huvi sotsiaalse ettevõtluse vastu ja sellega tegelemise vastu. Teoorias tõi autor välja, et sotsiaalsed ettevõtjad on loovaid, järjekindlad ja kõrge motivatsiooniga inividid, kes suudavad tagant tõugata uuendusi, mis on ühiskonnale vajalikud tema kõige tõsisemate probleemidega tegelemisel (Bornsetin, 2004). Sotsiaaltöötajatel ja seda ala õppivatel inimestel on tihti peale olemas huvi pakkuv sotsiaalne probleem ühiskonnas, millega ta soovib tegeleda ning parandada. Sotsiaalne ettevõtja kasutab ettevõtlust, et tuua ühiskonda positiivseid sotsiaalseid muutusi. Seoses sellega, soovis autor uurida üleüldist huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise vastu sotsiaalalal töötavate ja sotsiaalala õppivate inimeste seas. Uurimus osalenuid oli 111 ja nendest vastanutest 1-1 pole mingit huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks. Küsitluses suurem osa vastanutest jääb vahemikku 5 – 10, mis on väga positiivne ja näitab, et huvi sotsiaalse ettevõtluse ja sellega tegelemise vastu on olemas ja see huvi jääb keskmisest kõrgemale. Valimi suurusest tulenevalt on raske öelda, kas need järeldused kehtivad ka üldkogumi kohta.

Uurimuses tuli välja, et väga palju on puudu erinevatest oskustest ja teadmistest seoses sotsiaalse ettevõtlusega ja selle alustamisega. Mitmest küsimusest kajastus see, et soovitakse lisateadmisi ja täiendkoolitusi sotsiaalse ettevõtluse teemal. Uurimuse viimase küsimusega soovisime vastust, et kas sotsiaalalal töötavatel ja sotsiaalalal õppivatel inimestel on huvi sotsiaalse ettevõtluse alasest täiendõppest tulevikus.

Küsitluses selgus, et väga suur osa oleks huvitatud sotsiaalse ettevõtluse alasest täiendõppest tulevikus ning sooviks saada lisateadmisi. 41 vastanut 111-st on valinud, et on väga huvitatud täiendõppest. Ükski uurimuses osaleja pole täiendõppe vastu või ei soovi lisateadmisi antud alal.

Uurimuses selgus, et sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste praegused teadmised jäävad pigem keskmisele tasemele, kuid huvi sellega tegelemise vastu jääb kõvasti keskmisest kõrgemale. Uurimuses paluti täpsemalt kirjeldada, millised teadmised või oskused sotsiaalalal töötavatel ja õppivatel inimestel praegusel hetkel puuduvad seoses sotsiaalse ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks. Vastuseid oli erinevaid, kuid põhilisemaks olid vajakajäämised üleüldisemates sotsiaalse ettevõtlusega ja selle toimimisega seonduvatest teadmistest ja seadusandlusest ning juriidiliste teadmiste osas. Väga paljud on töös välja toonud, et sooviksid lisateadmisi saada täiendõppe läbimisel, mida praegu saadud pole. Autor arvab, et otstarbekas oleks lisada erialaõppe osana

õppeainena sotsiaalne ettevõtlus ja selle alustamine, kus käsitletakse seda valdkonda põhjalikumalt ja süsteemselt. Samuti selgus uurimusest, et paljudel sotsiaalalal töötavatel ja õppivatel inimestel jääb puudu ettevõtluse ja majandusega seotud teadmistest, mida sotsiaalalal õppides ei omandata. Autor pakub, et seoses huvi olemasoluga on oluline tuua sotsiaalse ettevõtluse ainesse majanduslikku ja ettevõtluse poolt, ning õpetada sotsiaalala spetsialistidele erinevaid vajalikke teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest, mis annaks rohkem enesekindlust sellega alustamiseks ja tagaks parema jätkusuutlikkuse algatatud ettevõtlusele.

Lisateadmisi soovisid ka sotsiaalalal töötavad inimesed, kes enam koolis ei käi. Toodi välja täiendõppes osalemise soovi. Arvan, et tasuks teha sotsiaalalal töötavate inimeste seas rohkem erinevaid koolitusi ja täiendõppeid sotsiaalse ettevõtluse kohta, kus räägitakse samuti selle alustamisest ja majanduslikest ning ettevõtlusega seonduvatest teemadest. Väga palju annaks juurde praktilise ülesandena lasta teha endale oma „sotsiaalne ettevõtlus“ ja läbida kõik vajalikud etapid sellega tegelemise jaoks.

Kokkuvõte

Antud töö eesmärgiks on sotsiaaltöö tudengite ja sotsiaalalal töötavate inimeste valmisoleku, teadmiste ja koolituste vajaduse kaardistamine sotsiaalsest ettevõtlusest.

Käesoleva magistritöö käsitleb peamiselt sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste teadlikkust ja valmisolekut sotsiaalseks ettevõtluseks ning koolituste ja lisateadmiste vajadust. Töös esitati hüpotees, et sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste koolitamise ja informatsiooni jagamise vajadus on oluline selleks, et alustada sotsiaalse ettevõtlusega ja tagada selle jätkusuutlikus. Eestis on olemas potentsiaal sotsiaalse ettevõtluse idee laiemaks tutvustamiseks ja rakendamiseks. Käesolev uurimustöö uurib teadmiste olemasolu sotsiaalsest ettevõtlusest ja kas ollakse valmis ka ise sotsiaalse ettevõtlusega tegelema. Magistritöö keskendub sotsiaalalal tegelevatele inimestele, sest neil on olemas soov aidata ja tegeleda ühiskonnas olevate probleemidega. Sotsiaalne ettevõtlus aitaks neil tegeleda antud ühiskondliku probleemida suuremas kontekstis ja aidata võimalikult palju inimesi.

Nii teooria kui ka empiiriline osa tõestasid, et sotsiaalalal töötavatel ja õppivatel inimestel on olemas algteadmised sotsiaalsest ettevõtlusest ja vähene valmisolek iseseisvalt sellega tegelemiseks. Uurimusest selgus, et sotsiaalalal töötavad ja õppivad inimesed on väga huvitatud täiendõppest sotsiaalse ettevõtluse teemal ning soovitakse enim saada majanduslikke ja ettevõtlusega seotud teadmisi ning selle alustamiseks vajalikke teadmisi.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et uuritud teema seisukohast on oluline tuua sotsiaalalale sisse sotsiaalne ettevõtlus ja sellega seonduv. Kindlasti oleks vajalik anda võimalust saada lisateadmisi ja täiendõppe võimalusi sotsiaalalal töötavatele ja õppivatele inimestele.

Kasutatud kirjandus

Alma S., 2014, Sotsiaalne ettevõtlus kui üks sotsiaaltöö vorm Eestis sotsiaalse ettevõtte ja kohaliku omavalituse koostöö näitel, Tartu

Aps J., Kivioja-Õöpik K., 2015, Sotsiaalne ettevõtlus: õnnelikud inimesed, elujõulisem majandus, Riigikogu Toimetus 31.

Baron, R. A., Shane, S. A., 2008, Entrepreneurship. A Process Perspective. Mason, Ohio: Thomson/South-Western.

Bloom P. N., 2009, Overcoming Consumption Constraints Through Social Entrepreneurship. Journal of Public Policy and Marketing vol.28 (1). American Marketing Association. 128 - 134.

Bushell K., 2013, Sotsiaalse ettevõtluse kasutamata võimalused Eestis, Tallinn

Clark, M., 2009, Social Entrepreneurs Revolution: Doing Good by Making Money, Making Money by Doing Good. Singapore.

Dees, J. G., 2001, The meaning of "Social Entrepreneurship". Center for the advancement of Social Entrepreneurship, Fuqua School of Business, Duke University, Durham, NC.

Nyssens Defourny, J. M., 2008. Sotsiaalne ettevõtte Euroopas: hiljutised suundumused ja arengud. Sotsiaalse ettevõtte päevikud, 4 (3), 202-228.

Dominelli, L., 2009, Introducing Social Work, Polity, UK

Dr Wayne Dyer W., 2010, Jätke vabandused, Pilgrim

Eamets R., Ernits R., Haabu H., Heinlo A., Haldma T., Jaamu V., Karm T., Kiili J., Kull A., Kuusik A., Laidre A., Lõhmus A., Mõistlik P., Ohlau A., Paatsi K., Randma T., Reikop U., Reino A., Saal T., Sloog U., Suitsu P., Teder J., Türk K., Vodja E., 2012, Ettevõtlikkusest ettevõtluseni, Eesti ettevõtlus, SA Teadlik Valik

Elenurm T., Küttim M., Masso J., Paes K., Raudsaar M., Riistop R., Varblane U., Venesaar U., 2014, Globaalne ettevõtlusmonitooring 2014 Eesti Raport, Eesti Arengufond

EAS, www.eas.ee, (06.05.16).

EASSW, 2016, GDSW. Ülemaailmne sotsiaaltöö ja sotsiaalarengu tegevuskava, EASSW.org (01.03.2016).

Eesti Toidupank, www.toidupank.ee, (03.04.16).

Eurofound, 2012, Born global: The potential of job creation in new International businesses. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Euroopa Komisjon, 2005, Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus põhipädevuste kohta elukestvas õppes, KOM(2005) 548, lisa punkt 7

ENTEDU pilootprojekti konspekt, 2008, Ettevõtluspedagoogika, Tartu

Hare I., 2004, Definition social work for the 21st century. The International Federation of Social Workers revised definition of social work, International Social Work 47

Hisrich R. D., Peters M.P., 1989, Entrepreneurship Household Survey of Entrepreneurship 2001 (2002).IFF Research Ltd

IASSW – IFSW, 2004, Ethics in Social Work, Statement of Principles, CSEP Library

John R., Taevere A., 2005, Sotsiaalne Ettevõtlus, EMSL, nr 4 pt 65

Kaseniit A., 2010, II Ettevõtja omadused, Majandusõpetus, okt 16

Kendell, B. E., Gill R. ja Cheney G., 2009, Economy, Community, and Responsibility: Organizational Communication and social Entrepreneurship in a Rural Economic Project. University of Utah, University of Texas and M Univesity. Department of Communications.

Kink S., 2013, Sotsiaalse ettevõtte tõlgendused Eesti ühiskonnas, Tartu

- Kreem R.**, 1995, Sotsiaaltöö teooria ja praktika, Eesti Sotsiaaltöötajate Koondis Lääneriikides, Tartu
- Keskpalu H.**, 2007, Miks te ei tööta õpitud erialal, Valgamaalane, 20 oktoober, nr. 121
- Kross J.**, 1998, Sotsiaaltöö vaimust, Sotsiaaltöö muutuvus ühiskonnas, Eesti Sotsiaaltöö I Kongress, Ettekanded, EV Sotsiaalministeerium, Tallinn, ptk 4
- Ladva E.**, 2008, Sotsiaalsed Ettevõtjad – kes nad on?, Heateo Sihtasutus
- Lillemets A.**, 2013, Sotsiaalse ärimudeli arendamise abivahend, Tartu
- Lepa R., Naarits A.**, 2014, Sotsiaalne ettevõtlus Eestis, Eesti statistika kvartalkiri. 1/15.
- Louhelainen, P.**, 1985, Sosiaalityö Jyväskylä: Sosiaaliturvan Keskusliitto
- LOTS**, 2003, Laste Õiguste Tagamise Strateegia, 2004 – 2008, Tallinn
- Lumpkin G. T, Dess G. G.**, 1996, Clarifying the Entrepreneurial Orientation Construct and Linking It to Performance, Vol. 21, No. 1, pp. 135-172
- Maarja Küla**, www.maarjakyla.ee, (03.04.16).
- Marshall C.L.**, 2001, Measuring and managing operational risks in financial institutions. Tools, techniques and other Resources, John wiley and Sons, 594 pp.
- Mis on sotsiaalne ettevõtlus?**, 2016, Sotsiaalne ettevõtlus Eestis, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik.
- Mis on SEV?** Kodulehekülg (03.04.16).
- MTÜ Abikäsi**, www.abikasi.ee, (03.04.16).
- Landström, H.**, 2005, Pioneers in Entrepreneurship and Small Business Research. New York: Springer.
- Thompson N.**, 1996, People Skills. A Guide to Effective Practice in the Human Services. Palgrave: Macmillan. Ptk 14

Ott E., 2013, Sotsiaalse ettevõtluse kontseptsiooni kujunemine Eestis praktikate vaatepunktist, Tartu Ülikool.

Paavel V., 2004, Sotsiaaltöö ümber mõtestamine, Avahoolduse Arenduskeskus, Tallinn

Paes K., Raudsaar M., Mets T., 2015, Ettevõtlusest ja ettevõtlikkusest – Globaalse Ettevõtlusmonitooringu uuring Eestis, RiTo 32.

Payne M., 2011, Humanistic Social Work. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 1ptk

Pärenson T., 2011, Social impact evaluation in social enterprises in Estonia: need, readiness and practices.

Porter, M. E., Kramer, M. R., 2011, Shared Value: How to Reinvent capitalism and Unleash a Wave of Innovation and Growth. – Harvard Business Review, vol 89, no 1, pp 62–77.

Pöld P., 2016, Ettevõtlus, E-õpe, Lääne-Viru Rakenduskõrgkool

Quantitative Research. 2009, DJS Research Ltd.
<http://www.quantitativeresearch.org.uk/> (30.01.2016).

Rajaleidja, 2006, Amet: Sotsiaaltöötaja, Ametite ja kutsealade andmebaas

Randma L., 2016, Tugivõrgustik – selle võimalused, Viimsi Kool

Raudsaar M., 2015, Mervi Raudsaar: praktiline ettevõtlusõpe väärrib suuremat tähelepanu, Rubriik: Teaduselu

SEIKU, <http://seiku.ee/> , (28.01.16).

Seers, K., Critelton, N., 2001, Quantitative research: designs relevant to nursing and healthcare. Nursing Times Research, 6(1),487 - 500.

Sutt, H., 2011, Sotsiaalsete ettevõtete olemus ja probleemid Eestis. Magistritöö, Tartu

Tamm A., 2012, Sotsiaalne ettevõtlus: Sotsiaalse ettevõtte mõiste Eestis, Heateo SA

Uuskasutuskeskus, www.uuskasutus.ee, (03.04.16).

Vene M., 2011, Täiskasvanute koolituse mõju hindamine õppijana, Tallinna Ülikool, Andragoogika

Vellner K., 2016, Ettevõtlikkus, <http://www.koolielu.ee> (21.03.2016).

Välja K., 2014, Uue ettevõtlusmooduli rakendamise tulemuslikkuse hindamine Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor, Tartu

Zahra S.A., Gedajlovic, A., Neubaum, D.O., Shulman, J.M., 2009, A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges. – Journal of Business Venturing, vol. 24, issue 5, pp 519-532.

Zeiger P., 2013, Vajalikke teadmisi ettevõtlusest, Tallinn

Želizko D., 2014, Sotsiaalne ettevõtlus kolmandas sektoris Pärnumaal kodanikuühiskonna sihtkapitali poolt toetatud projektide näitel, Pärnu kolledž

Õunapuu L., 2014, Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustest, Tartu Ülikool

Õunapuu K., Ettevõtlikkus on rohkem kui ettevõtlus, Tallinna Ülikool

Wiklund J., Davidsson P., Audretsch D. B., Karlsson C., 2011, The Future of Entrepreneurship Research, Volume 35, Issue 1

Lisad

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest ja selle alustamisest.

Antud küsimustik on suunatud sotsiaalalal töötavatele ja sotsiaalalal õppivatele inimestele. Uurin valmisolekut, teadmiste ja koolituste vajadust sotsiaalsest ettevõtlusest. Küsimustikule vastamine võtab aega 5 minutit.

Teie praegune amet: *

- Sotsiaaltöötaja
- Sotsiaaltöö tudeng
- Sotsiaalpedagoog
- Muu:

Teie kõrgeim lõpetatud haridustase *

- Põhiharidus
- Kutseharidus
- Keskharidus
- Rakenduskõrgharidus
- Kõrgharidus
- Magister
- Doktor
- Muu:

Kas Te töötate õpitud erialal? *

- Jah
- Ei

Kuidas hindate oma teadmisi sotsiaalsest ettevõtlusest? *

Pole üldse teadmisi **1 2 3 4 5 6 7 8 9 10** Väga head teadmised

Palun kirjeldage oma sõnadega, mis on Teie arvates sotsiaalne ettevõtlus? *

Palun tooge mõni näide sotsiaalsest ettevõttest

Millised valikust peate olulisteks sotsiaalse ettevõtja iseloomuomadusteks? *

- Enesekindlus
- Ükskõiksus
- Eneseteadlikkus
- Initsiatiiv
- Saavutusvajadus
- Ettevõtlikkus
- Iseseisvus
- Juhtimisoskus
- Auahnus
- Riskivalmidus
- Majanduslikud teadmised
- Soov lahendada ühiskonnas olevaid probleeme
- Loovus
- Analüütiline mõtlemine
- Suutlikus meeskonnatöös
- Muu:

Olete saanud oma teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest: *

- Koolist
- Töö kaudu
- Meediast
- Tuttavalt
- Ei tea, mis see on
- Muu:

Kas Teil on mõni idee või näete oma töös sotsiaalset probleemi, mida võiks või oleks võimalik sotsiaalse ettevõtluse abil lahendada? – Palun kirjeldada. *

Millisest allikast ootate kõige rohkem infot sotsiaalse ettevõtluse kohta? *

- Koolist
- Töölt
- Meediast
- Täiendkoolituse näol
- Tuttavatelt
- Muu:

Kas olete üksinda või koos kaaslastega hiljuti proovinud alustada mistahes sotsiaalset, vabatahtlikku või kogukondliku teenust, tegevust või algatust? *

- Jah
- Ei
- Muu:

Kas Teil on kogemusi koostöös mõne sotsiaalse ettevõttega? *

- Jah
- Ei
- Muu:

Kuidas hindate oma huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks? *

Ei ole huvitatud **1 2 3 4 5 6 7 8 9 10** Oleksin väga huvitatud

Kuidas hindate oma valmisolekut alustada mistahes sotsiaalset, vabatahtlikku või kogukondliku teenust, tegevust või algatust? *

Pole valmis **1 2 3 4 5 6 7 8 9 10** Täiesti valmis

Teie valmisolek ise sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks: *

- Ei ole valmis
- Puuduvad sellealased vastavad teadmised
- Juba tegelen sellega
- Soovin lisateadmisi
- Vajan vastavat täiendkoolitust
- Ei ole huvi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks
- Muu:

Mis on suurimaks takistuseks tegelemaks sotsiaalse ettevõtlusega? *

- Finantside puudumine
- Ettevõtlusalaste teadmiste vähesus
- Huvi puudumine sotsiaalse ettevõtluse vastu
- Aega pole ettevõtlusega alustamiseks ega tegelemiseks
- Puuduvad vajalikud oskused
- Muu:

Palun kirjeldage, millised teadmised või oskused Teil täpsemalt praegusel hetkel puuduvad? *

Kas oleksite huvitatud sotsiaalse ettevõtluse alast täiendõppest tulevikus? *

Ei ole huvitatud **1 2 3 4 5 6 7 8 9 10** Oleksin väga huvitatud

Lisa 2. Sotsiaallalal töötavate ja õppivate inimeste kirjeldused sotsiaalsest ettevõtlusest.

Arvamused sotsiaalsest ettevõtlusest	Vastanute arv
Äritegevus, milles on oluline osa mõne sotsiaalse probleemi või kitsaskoha parandamisel. Sotsiaalne ettevõtte võib tegutseda ükskõik millises valdkonnas, peab teenima ühiskondlikke huve, lahendama kitsaskohti, kasutama saadud tulu oma eesmärgi saavutamiseks.	37
Ettevõtluse üks vorme, mis tegeleb sotsiaalteenustega, sotsiaalsete gruppidega ja nende jaoks oluliste teemadega.	9
Sotsiaalse suunitlusega organisatsioonid, mis tahavad pakkuda lahendust mõnele põletavale sotsiaalsele probleemile. Siia alla kuuluvad ka MTÜ-d, kes küll kasumile pole orienteeritud.	7
Ettevõtlus, mille eesmärgiks on pakkuda mõne ühiskonna probleemkohale lahendust või leevendust, seda tehes kaasates ka kogukonda ja luues töökohti.	4
Ettevõtte, mille tegevuse üheks eesmärgiks on mõne sotsiaalse probleemi lahendamine, leevendamine või sellele tähelepanu juhtimine.	1
Teed head ja saad tulu ka oma ühinguks.	1
Sotsiaalne ettevõtlus üritab lahendada mingisugust ühiskondliku probleemi, selleks suunakse ettevõtte tulu probleemi lahendamisse	1
Ettevõtluse tuub, kus peale rahalist väärtust (ehk tulu saamise) on ka oluline panus ühiskonda AS, OÜ, MTÜ, mille eesmärk ei ole niivõrd suure kasumi teenimine, vaid uute sotsiaalsete teenuste pakkumine ja inimeste abistamine.	1
Ettevõtluse vorm, mille käigus tehakse koostööd sotsiaalset abi vajavate inimeste tugisüsteemidega.	1
Olen veidi kuulnud sotsiaalsest ettevõtlusest välismaal ning olen arusaanud, et see on ettevõtte, mille eesmärk on tuua sotsiaalset muutust ja head ning samas olla tuluteeniv. Olen arusaanud, et ettevõttes peaks kõik asjaajamine olema läbipaistev (nagu tegelikult igas ettevõttes) ning	1

<p>ettevõtte peaks kindlasti ise elama välja neid väärtuseid mille eest nad seisavad ja võitlevad.</p> <p>Mõne kindla sotsiaalse probleemi lahendamine ettevõtluse meetoditega.</p> <p>Idealis majandab ise ega sõltu välistest rahalistest toetustest.</p>	
<p>Ettevõtluse vorm, mis ei ole suunatud alati kasumi saamisele, tulu suurendamisele, aga mille kaudu lahendatakse mingit sotsiaalset probleemi või probleemide ringi.</p>	2
<p>Sotsiaalsfääris ettevõtte loomine, mis hõlmab mõne sotsiaalse probleemi lahendamisele kaasa aitamisele keskendumist</p>	1
<p>Ettevõtte, mis tegeleb sotsiaalvaldkonda kuuluvate tegevustega ning aitab lahendada ja leevendada probleeme ühiskonnas. Teisisõnu, sotsiaalse ettevõtte eesmärk on ühiskonda paremaks muuta ning siduda äritegevus inimlike probleemide lahendamisega (nt pöörata tähelepanu vägivallale ja toetada vägivallaohvleid selle kaudu, kui inimesed ostavad ettevõtte tooteid - annetused saadud rahast, jpm).</p>	1
<p>Ühiskonnas laiemat mõju omav või kogukondlik tegevus ettevõtluse näol mis teenib ühiskonna või kogukonnas parema toimetuleku või heaolu eesmärki - kogu teenitav tulu kulub ühiskonna või kogukonna parendamise eesmärgiks.</p>	1
<p>Sotsiaalselt haavatavate rühmade heaolu suurendamisele suunatud ettevõtlus</p>	2
<p>Kodaniku algatuste või grupi/indiviidi oma initsiatiivil loodud algatus, kas mingi kindla probleemi või kitsaskoha lahendamiseks, et inimeste elud läheks paremaks. Tihti just selliste probleemide puhul, kus riik ei ole suutnud või ei suuda vajavat teenust luua või probleemidele lahendusi leida.</p>	1
<p>Mõni selline ettevõtte, kus tegeletakse ühiskonnas oluliste ja väga päevakorras teemade/probleemidega.</p>	1
<p>Tegevus võib olla otseselt seotud nn hea tegemisega või suunata selleks osa või enamik oma kasumist.</p>	1
<p>Ma arvan, et sotsiaalne ettevõtlus on selline kus aidatakse mingi ühiskonnas oleva probleemi lahendamisele kaasa läbi mingi ettevõtluse</p>	1

vormi. Eesmärgiks ei ole kasumi saamine. teenitud kasum kulutatakse teenuse arendamiseks.	
Kui ettevõtte pakub tööd haavatavatele gruppidele või kui ettevõtte tegevus on suunatud mingi sotsiaalse probleemi lahendamisele nii lühemas kui pikemas perspektiivis.	2
Kas puudega inimeste jalutusteenus.	1
Sotsiaalsete probleemide või teemade esiletoomine, lahendamine. ettevõtlus, kus kasum on plussiks, mitte eesmärgiks.	1
Ettevõtlus, mis püüab aidata kaasa sotsiaalsete probleemide lahendamisele pakkudes selleks vastavaid tooteid või teenuseid. Sotsiaalne ettevõtlus on toodete või teenuste müügiga tegelev ettevõtte või MTÜ mille abil saab lahendada mõnd sotsiaalprobleemi või ühiskonnas olevat kitsaskohta.	4
Ettevõtte, mis ei ole suunitletud otseselt kasumi teenimisele, vaid töö pakkumisele, kaasamisele ja mingi pehme valdkonna arendamisele.	1
See on Eestis suhteliselt uus ärimudel, müües tooteid, teenuseid panustades ühiskonna arengusse.	1
Erivajadusega inimeste tööle võtmine.	1
Ei tea mis see on. Midagi seotud ettevõtluse ja juhtimisega.	1
Sotsiaalne ettevõtlus on ettevõtluse üks vormidest, mis on loodud mingi sotsiaalse probleemi leevendamiseks.	2
Sotsiaalsete ettevõtjate töö.	1
Ettevõtlus mis on suunatud sotsiaalsete asjade arendamiseks?!	1
Sotsiaalse keskkonna heaks ja toetuseks tehtav, nn nõrgemate toetamine.	1
Töötute rakendamise üks vorme	1
See, kui sellest saavad kasu meie ühiskonna liikmed, mitte vaid ettevõtjad. Siin oluliseks missioonitunne.	1
Eraettevõtlus sotsiaalvaldkonnas nagu erahooldekodud ja muud teenused.	1
Ettevõtmine mis toodab sotsiaalses plaanis lisaväärtust.	1

Nõustamis kabinet ja noorte, täiskasvanute , perede nõustamine, abistamine, toimetuleku tagamine.	1
Ettevõtte, mis tegeleb sotsiaaltööga.	1
ettevõtlus, mille ainus eesmärk ei ole kasumi teenimine, vaid ka puuetega inimeste kaasamine, võrdsete võimaluste loomine, abistamine töökohal, lisaväärtus toodetele/teenusetele.	1
Ettevõtlus, mille raames antakse tagasi ühiskonnale.	1
Ei oska kirjeldada	4
Minu arvates on sotsiaalne ettevõtlus äri tegemine sotsiaalvaldkonnas.	1
Sotsiaalse probleemi lahendamine kasutades ettevõtluse põhimõtteid, kaasates vabatahtlikke töötajaid, tulu läheb heategevuseks.	1
Ettevõtlus vorm mis pakub töötamise võimalust väiksema töövõimekusega inimestele, kus ettevõtte kasum ei oma esmast tähtsust.	1
Ettevõtlus, mis aitab ja ärgitab inimesi paremini toime tulema	1
Kaasa aidata ühiskonna sotsiaalsete tegevuste loomisele korraldamisele.	1

Lisa 3.

Sotsiaaalalal töötavate ja õppivate inimeste näited sotsiaalsest ettevõttest

Sotsiaalne ettevõte	Vastanute arv
MTÜ Abikäsi	13
Toidupank	12
Uuskasutuskeskus	10
SA Maarja Küla	10
Koduhooldusega tegelevad ettevõtted , isiklikud abistajad invaliidide transport jne.	8
Erinevad MTÜ-d	7
Eralastekodud nagu SOS Lasteküla	6
MTÜ Tagurpidi Lavka	5
Ei tea	4
Firmad, kes palkavad puudega töötajaid või pakuvad kohandatud töökohti (nt kodus töötamise võimalus).	4
Toetatud elamine, hooldekoduteenus jne	3
Terve Eesti Sihtasutus	3
Teeme Ära	2
SA Domus Dorpatensis	2
MTÜ Avitus	2
MTÜ Eesti Pimemassööride	2
Varjupaigad	2
Unisef	1
Heateo Sihtasutus	1
Eesti 4H	1
SÕPS, mis tegeleb mänguasjade tootmisega, mida teevad vanemad, kes on (pikalt) lastega kodus, UKs on kohvikute kett, kuhu palgatakse tööle (endised) kodutud, et nad saaks oma elu uuesti üles ehitada.	1

Kohe tuleb meelde TOMS shoes - iga jalanõu paari kohta, mis inimene ostab, saab üks vajaduses olev inimene omale samuti jalanõud. On erinevaid poode (nt. The Marketplace, Mondo pood jpt), kus inimesed, kes tooteid teevad saavad võrdväärset tulu ja töötingimusi.	1
Ühing Pikaajaliste töötutega tegime vildiseepe. Ise koos nendega viltisime, kujundasime need seebid, mõtlesime välja turundusplaani, käisime neid müümas kohalikel laatadel. Selle projekti käigus paranesid töötute sotsiaalsed, praktilised, majanduslikud oskused, kasvas julgus ja eneseusk.	1
MTÜ Händikäpp	1
Saagu Valgus Võrus	1
Heategevuslikud ühingud puuetega inimestele, Tartu Puuetega Inimeste Koda.	1
MTÜ Lootuse Küla	1
MTÜ Iseseisev Elu	1
MTÜ Pimedate Töökeskus Hariner	1
MTÜ Üksikvanema Heaks	1
MTÜ Living For Tomorrow	1
SkillMill	1
Hea Algu	1
STEP	1
Tuletõrjeühing	1
Haraka Kodu	1
Pimedate Ühing	1
Genialistide Klubi	1
SEIKU	1
OÜ Invaru	1
Lindex, mis panustab rinnavähiga võitlusesse.	1

Lisa 4. Sotsiaalalal töötavate ja õppivate inimeste ideed ja mõtted sotsiaalseks ettevõtluseks

Küsitluse vastused	Vastanute arv
Ei ole varasemalt sellele mõelnud	47
Eakatele mõeldud erinevad teenused ja programmid sotsiaalse ettevõtteks.	11
Erinevad teenused ja programmid puuetega inimestele.	8
Maapiirkondadesse luua erinevate probleemidega tegelemiseks sotsiaalseid ettevõtteid, mis aitaksid elu maal edendada ja arendada.	6
Erinevad teenused ja tegevused töötutele.	4
Noorte ja laste vabaaja sisustamine	4
Programm käitumisprobleemidega noortele, kes ei täida koolikohustust ja kes ei tea mida oma eluga teha ning keegi ei ole osanud ka aidata leidmaks oma eesmärgi või keskenduda mingile hobile.	4
Pakkuda lisavõimalusi erahoolekandenasutuste näol. Tehes seda oma vallas seda saab luua juurde töökohti, et vähendada tööpuudust ja toimetulekutoetuse saajate hulka.	4
Asenduskodus elavatele lastele ja nende vanematele mõeldud teenused ja programmid.	4
Tugiisikuteenused - noortele peredele, üksikemadele, noortele õigusrikkujatele, lastekodust ellu astujatele jne.	3
Inimkaubandusega tegelemiseks mõeldud organisatsioonid	3
Vanglast vabanenute rehabiliteerimine. Vanglast vabanenute resotsialiseerimine e. tagasi sotsiaalellu sisse viimine. Selleks võiks luua päevakeskuse, mis oleks ka vabatahtlikute klubi, kuhu neid suunaks kriminaalhooldaja. Peale vabatahtliku tööd, mida nad saaksid valida, seal võiks olla see, mida nad ise tahaksid: arvutid, köök uute köögimasinatega (veekeetja, nõudepesija jne). Sinna võib mõelda veel palju asju, mis oleks uudset, pakuksid huvi "uue elu" alustamiseks ning motiveeriks inimesi tõsta oma elukvaliteedi.	3

Vanglast vabanenud kinnipeetavad saavad hiljem töötada teiste vanglast vabanenud isikute tugiisikutena MTÜ raames.	
Pakkuda erinevatele sihtgruppidele sotsiaalteenuseid	3
"Huviringibussid" - nagu on olnud kinobuss, sõidab kohale ja seal saaksid huvilised tegeleda mingi huvialaga. Või "huviringi kuller" - toimetab õpilase kodust huviringi ja tagasi. Põhikooliealistele poistele mingite tehnikaringide loomine.	2
Nõustamisteenused. Noorte nõustamine noorte endi poolt(seetõttu, et noored usaldavad noori ikka rohkem. Samas oleks nõustavatel noortel mentorid, kes neid toetavad ja jõustavad.	2
Omastehooldajate töö lihtsustamiseks oleks vaja luua palju abistavaid teenuseid.	2
Vanemate inimeste arvutiõpetus - MTÜ, kes käiks kodudes vanematel inimestel abiks individuaalselt arvutikasutusoskust õpetamas.	1
Koolide vaheline noorte ettevõtlikus võiks olla rohkem aktuaalne, kasvõi kooli kiusamise vastu või toetada kogukondlike algatusi.	1
Kõnehäiretega lastele nn tasandusrühm tavalasteadeade juurde.	1
Tegevuskeskused kodustele töövõimetutele täisealistele - rehabilitatsioon tavaellu - võimalus kuuluda kusagile, sotsiaalne suhtlus ja võimalus teha tööd ning saada selle eest ka tasu.	1
" Raha nimel sündinud lapsed" elik teadvustada emasid, et ka peale emapuhkuse ja -raha lõppemist vajavad lapsed hoolt ja vahendeid nende kasvatamiseks.	1
Töötutele mõeldud sotsiaalseid ettevõtteid	1
Lapsehoid oma töökoha töötajatele	1
Lastehoid majandusraskustes peredele, kes ei suuda lasteaiast eest tasuda. Lapsevanemaid võiks kasutada kasvatajatena.	1
Sõltuvustega luua erinevaid organisatsioone	1
Karjäärinõustamise valdkond	1
Väikelaste hoiukodud	1
Abivahendite süsteem puuetega inimestele	1

E- teenused sotsiaalvaldkonnas (nt mobiilirakendused jne)	1
Käitumise tugikava koostamine ja perekonna toetamine selle rakendamisel lastele (perele).	1

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karin Paes,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Sotsiaalalal töötavate inimeste teadmised sotsiaalsest ettevõtlusest ja sellega alustamisest,

mille juhendaja on Mervi Raudsaar,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, **31.05.2016**